

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TÝRÁNÍ OSOBY ŽIJÍCÍ VE SPOLEČNÉM OBYDLÍ Z
POHLEDU KRIMINOLOGICKÉHO A
TRESTNĚPRÁVNÍHO**

Autor práce: Věra Buttková, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Věra Buttková, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Týrání osoby žijící ve společném obydlí z pohledu kriminologického a trestněprávního

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Abuse of a person living in a shared dwelling from the point of view of criminology and criminal law

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

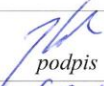

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2023

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem bakalářské práce je propojení teoretických znalostí problematiky s rozhodovací praxí vybraného prvostupňového soudu.

Vedlejším cílem je zhodnocení platné a účinné právní úpravy se zaměřením na to, zda poskytuje dostatek opory pro postih veškerých forem týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Student: Věra Buttková, DiS.	23.10.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	9.11.2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	9.11.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.11.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	17.11.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

BUTTKOVÁ, V. *Týrání osoby žijící ve společném obydlí z pohledu kriminologického a trestněprávního: bakalářská práce* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 63 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: Týrání, násilí, trestný čin, přestupek, pachatel, oběť.

Bakalářská práce se zabývá problematikou trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 trestního zákoníku. Zabývá se rovněž osobu pachatele a oběti. Poukazuje na rozdílnost uvedeného trestného činu a přestupkového jednání proti občanskému soužití. Vysvětluje základní pojmy, jako je trestný čin, přestupek, skutková podstata, protiprávnost, škodlivost, násilí. Analýzou rozsudků prvostupňových soudů nastiňuje rozhodovací praxi a vývoj trestů vybraných soudů a rovněž analyzuje způsob řešení dané problematiky ze strany policejních orgánů Územního odboru Nový Jičín.

ABSTRACT

BUTTKOVÁ, V. *Abuse of a person living in a shared dwelling from the point of view of criminology and criminal law: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 63 pgs. Supervisor: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Keyword: Abuse, violence, criminal offense, misdemeanor, perpetrator, victim.

The bachelor thesis deals with the issue of the criminal offense of abuse of a person living in a common dwelling according to § 199 of the Criminal Code. It also addresses the perpetrator and the victim. It points out the difference between the aforementioned criminal offense and misdemeanor conduct against civil cohabitation. It explains basic concepts such as criminal offense, misdemeanor, factual circumstances, unlawfulness, harmfulness, and violence. By analyzing judgments of first-instance courts, it outlines the judicial practice and the development of penalties imposed by selected courts, as well as analyzing the approach of the police authorities of the Regional Department of Nový Jičín to solving the given issue.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Hmotně právní pohled na trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí	11
2.1 Obecné pojmy trestního zákoníku v kontextu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí.....	11
2.1.1 Skutková podstata trestného činu.....	12
2.1.2 Objekt trestného činu	12
2.1.3 Objektivní stránka trestného činu	13
2.1.4 Pachatel trestného činu.....	14
2.1.5 Subjektivní stránka trestného činu	15
2.2 Přestupek proti občanskému soužití	15
2.3 Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí versus přestupek proti občanskému soužití	17
2.3.1 Protiprávnost	17
2.3.2 Škodlivost.....	17
2.3.3 Skutková podstata	18
2.3.4 Sankce a tresty.....	19
3 Násilí	20
3.1 Druhy násilí	20
3.1.1 Psychické násilí.....	20
3.1.2 Fyzické násilí	21
3.1.3 Sexuální násilí	21
3.1.4 Sociální násilí	22
3.1.5 Ekonomické násilí.....	22
3.2 Domácí násilí.....	23
3.3 Znaky formy a cykly domácího násilí	24
3.3.1 Znaky domácího násilí:	24

3.3.2	Formy domácího násilí.....	24
3.3.3	Cyklus domácího násilí.....	24
3.4	Vykázání.....	25
3.4.1	Dotazník SARA DN.....	25
4	Kriminologický pohled na pachatele a oběť	27
4.1	Pachatel	27
4.2	Násilný muž.....	28
4.3	Násilná žena	30
4.4	Oběť.....	31
4.4.1	Viktimologie	31
4.4.1	Typologie obětí	33
4.4.2	Žena jako oběť	34
4.4.3	Muž jako oběť	35
4.4.4	Senior jako oběť	36
4.4.5	Traumatizace násilím	37
5	Kazuistika.....	38
5.1	Shrnutí	46
5.2	Rozbor prvostupňových rozsudků a statistiky PČR, ÚO Nový Jičín.....	47
5.3	Shrnutí soudní a policejní praxe	54
	Závěr	55
	Seznam použitých zdrojů	57
	Seznam zkratk	60
	Seznam tabulek a grafů	61
	Seznam příloh.....	62
	Přílohy	63

Úvod

Bakalářská práce se zabývá týráním osoby žijící ve společném obydlí, a to jak z pohledu trestněprávního, tak i z pohledu kriminologického. Tato problematika je závažným společenským problémem, který se podepisuje na jednotlivcích i na jejich širších rodinách, přátelích a budoucím životě. Práce zahrnuje analýzu právních pojmů, které jsou pro tuto problematiku vymezeny v trestním zákoníku. Cílem je lépe porozumět jeho příčinám, dynamice i následkům. Při zkoumání uvedené problematiky je důležité chápat široký kontext a jeho dopady, především sociální, ekonomické, kulturní a psychologické faktory, které přispívají ke vzniku takových situací. Dále se tato práce zabývá přestupky proti občanskému soužití a rozdílností mezi trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí. Poukazuje na jednotlivé formy násilí, včetně domácího násilí a vykázní a zabývá se i kriminologickým pohledem na osobu pachatele i oběti. Při rozboru fenoménu týrání osoby ve společně sdílených obytných prostorech si tato práce klade za cíl poskytnout nuancované porozumění jeho složitostem. Prochází právními rámci a konceptuálními základy, osvětluje povahu, dynamiku a důsledky takových deliktů. Identifikuje postupy a intervence, které mohou pomoci předcházet týrání v rodině. Navíc zkoumá protnutí dynamiky genderu a věku v kontextu násilných činů, uznávajíc, že násilí mohou páchat jak muži, tak ženy, zatímco oběťmi mohou být osoby jakéhokoli pohlaví či věku, zahrnujíc ženy, muže a seniory. Jedním z hlavních cílů této práce je poskytnout ucelený pohled na problematiku týrání ve společném obydlí a navrhnout opatření, která by mohla vést k jeho efektivnější prevenci a řešení. Dále se zaměřuje na identifikaci mezer v současných právních předpisech a navrhuje možné změny či doplnění, které by mohly přispět ke zlepšení ochrany obětí a potrestání pachatelů. Autorkou práce bylo zvoleno toto téma především proto, že se uvedenou problematikou zabývá již přes dvacet let, a to v souvislosti s výkonem povolání, což je policistka na základním policejním útvaru, tedy na obvodním oddělení. Policisté na těchto oddělení se s týranými osobami setkávají jako první, a proto je nezbytné, aby se dokázali v problematice orientovat a správně rozhodovat. Opakovaně se autorka této práce v praxi setkala s neefektivním a nesprávným postupem, který ohrozil či mohl ohrozit budoucí rozhodování ve věci. V praxi není výjimkou, že sdělení oběti násilí bylo vyhodnoceno chybně a z toho pramenilo neadekvátní rozhodováním nejen policistů, kriminalistů, ale také soudců a státních zástupců. Autorka se pokusila nahlédnout hlouběji pod pokličku uvedeného problému a rozklíčovat, proč k tomuto nesprávnému rozhodování dochází.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je propojit teoretické znalosti problematiky týrání osob žijících ve společném obydlí s rozhodovací praxí vybraných prvostupňových soudů. Konkrétně se bude zkoumat, jak jsou teoretické poznatky aplikovány v praxi soudů při posuzování trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Vedlejším cílem je zhodnocení platné a účinné právní úpravy s důrazem na to, zda poskytuje dostatek opory pro postih veškerých forem týrání osob žijících ve společném obydlí. Bude provedena rešerše dostatečně dostupné české i cizojazyčné literatury zabývající se týráním osob žijících ve společném obydlí v rámci oblasti domácího násilí. Analýza a osvětlení forem a příčin týrání osob žijících ve společném obydlí na základě nalezených pramenů a zvláštní pozornost bude věnována identifikaci pachatelů a obětí, dopadům na oběť a možným formám pomoci. Dále budou analyzovány právní normy s cílem vysvětlit rozdíly mezi kvalifikačními znaky trestného činu týrání osob žijících ve společném obydlí a přestupku proti občanskému soužití. Bude se zkoumat, jakým způsobem tyto normy ovlivňují postup policie a soudů při jednání s oběťmi a pachateli, zhodnocením reálných případů týrání osob žijících ve společném obydlí řešených v okrese Nový Jičín a analýzou souvisejících statistických dat. Tato analýza bude sloužit k ilustraci rozdílů mezi kvalifikovanými případy týrání a případy přestupků a zároveň k představení rozhodovací praxe soudů.

2 Hmotně právní pohled na trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“), z pohledu trestního práva hmotného, spadá do trestných činů proti rodině a dětem, které jsou uvedeny v hlavě IV. Tato protiprávní jednání jsou umístěna za trestněprávní ochranu lidského života, zdraví, tělesné integrity, osobní svobody, nedotknutelnosti a integrity. Ochrana rodiny a dětí je zaručena mezinárodně závaznými dokumenty a ústavněprávními předpisy. V České republice vyplývá z článku 32 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), že rodina je pod ochranou zákona. Je to jednání, které spadá do kategorie domácího násilí, a to spolu s dalším trestným činem, který je uveden v ustanovení § 198 TZ a jedná se o týrání svěřené osoby.¹

2.1 Obecné pojmy trestního zákoníku v kontextu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí

V této podkapitole je vysvětleno základní pojmosloví týkající se skutkové podstaty trestného činu a jeho typových znaků.

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí je v trestním zákoníku rozčleněn do tří odstavců. První uvádí základní skutkovou podstatu. *„Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.“* V dalších dvou odstavcích, se pak k základní skutkové podstatě přidávají dvě kvalifikované skutkové podstaty, když jsou zde zohledněny určité skutečnosti na straně pachatele, které činí uvedené jednání škodlivějším. Ve druhém odstavci je konkrétně uvedeno, že *„odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,*
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví*
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo*
- d) páchá-li takový čin po delší dobu“*

¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 562.

Ve třetím odstavci je zpřísněn udělený trest, který se pohybuje v rozmezí od pěti do dvanácti let a to v případě, že se pachatel dopustí jednání charakterizovaného v odstavci 1 a způsobí

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
- b) smrt.²

2.1.1 Skutková podstata trestného činu

Je formálním znakem trestného činu. Jedná se o souhrn typových znaků, kterými se od sebe jednotlivé trestné činy odlišují a jsou uvedeny v trestním zákoně. Tyto znaky určuje zákonodárce a vychází z poznání, že se ve společnosti objevují jednání, která jsou nebezpečná a škodlivá a je nutné se proti nim bránit. Je tedy potřeba stanovit hlavní charakteristiky škodlivosti, aby společnost dokázala odlišit jedno nebezpečné jednání od druhého. Obligatorními znaky skutkové podstaty jsou objekt, objektivní stránka, pachatel a subjektivní stránka.³

2.1.2 Objekt trestného činu

Jelínek⁴ uvádí, že objektem trestného činu jsou zájmy, vztahy a společenské hodnoty chráněné trestním zákonem, proti kterým směřuje jednání pachatele. Objektem jsou tedy život, zdraví, vlastnické vztahy, osobní svoboda. Jsou to věci nehmotné, neživé tedy nikoli osoby či věci. „Zákonodárce nechrání všechny objekty, ale pouze „fragmenty“ tedy takové zájmy, které právě trestněprávní ochranu vyžadují. Změna v přístupu k trestněprávní ochraně významných společenských zájmů a nadřazení základních lidských práv a svobod nad ostatní zájmy chráněné trestním právem vyjádřila i nová systematika zvláštní části trestního zákoníku z roku 2009.“⁵

Objekt dělíme na obecný, skupinový a individuální. Pro správnou kvalifikaci daného trestného činu a pro stanovení jeho povahy a stupně závažnosti pro společnost, je nejdůležitější určení individuálního objektu. Trestním zákoníkem je vyjádřena stupnice hodnot, tedy závažnost chráněných zájmů. Jako nejdůležitější chráněný zájem byl tedy stanoven člověk. Jeho život, zdraví, tělesná integrita, osobní svoboda, nedotknutelnost, důstojnost, vážnost, čest, ochrana soukromí, obydlí, majetku a dalších základních

² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vyd. Praha: Leges, 2013. s. 283.

³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 142-145.

⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 150.

⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 151.

lidských práv, svobod a zájmů. Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, byl zařazen do hlavy IV, neboť se vedle života a zdraví člověka jedná o další významný zájem chráněný trestním zákoníkem. Tímto zájmem je bezesporu rodina.⁶

V případě trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je tedy objektem zájem na ochraně života, zdraví, osobní svobody a lidské důstojnosti v sexuální oblasti osob, které žijí s pachatelem ve společném obydlí. Z tohoto vyplývá zvláštní forma závislosti, která pramení z toho, že osoby sdílí společné obydlí. Tím se mezi nimi vytváří blízké vztahy a komplikace při opouštění tohoto společného prostoru.

Předmětem útoku je osoba, která žije ve společném obydlí s násilníkem, respektive pachatelem tohoto závažného protispolečenského jednání. Ze samotného zákona vyplývá, že osobu by měla být osoba blízká, tedy osoba uvedená v ustanovení § 125 TZ, ale osobu může být kdokoliv ve společném obydlí. Tedy spolubydlíci, nájemník, apod. V samotné charakteristice trestného činu se mimo pojem osoba, objevuje i pojem společné obydlí. Toto je charakterizováno v rámci ustanovení § 133 TZ. Může to být jakýkoli společně obývaný prostor, tedy dům, byt, chata, hotelový, vysokoškolský pokoj nebo pokoj na ubytovně.⁷

Osoba blízká – ustanovení § 125 TZ – „*Osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě vzájemně blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.*“

Společné obydlí – ustanovení § 133 TZ – „*Obydlím se rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.*“⁸

2.1.3 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka je druhým znakem skutkové podstaty trestného činu. Je to věcná stránka trestného činu, o které se můžeme přesvědčit svými smysly. Jsou to tedy následky trestného činu a způsob, jakým byl proveden. Má povinné neboli obligatorní znaky, a to jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem.

⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 153-156.

⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné* 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 570.

⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vyd. Praha: Leges, 2013. s. 182 a 187.

Má rovněž nepovinné neboli fakultativní znaky, a to místo, čas, způsob provedení, hmotný předmět útoku, účinek a prostředek.

Jednání – je to projev vůle navenek, což znamená, že se jedná o vůli pachatele a o projev jeho vůle. Tedy psychickou a fyzickou stránkou. Jednání může mít dvě formy a to konání nebo opomenutí, řekněme, že pachatel činí, co nemá a naopak nekoná, co by konat měl.

Následek – jedná se o porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem. Můžeme rozlišit hlavní a sekundární následek. Následek pak může být poruchou nebo ohrožením daného chráněného zájmu.

Jak již bylo řečeno výše, dalším obligatorním znakem objektivní stránky je příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Ten vychází z teorie podmínky, kdy se zjišťuje, zda by daný následek nastal i v momentě, kdy by se odmyslelo jednání.⁹ „Příčinou je každý jev, bez něho by jiný jev nenastal, resp. nenastal způsobem, jakým nastal.“¹⁰

Objektivní stránka u trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je naplněna tím, že se jedná o osobu žijící s pachatelem ve společném obydlí a tento osobu týrá. Nakládá s osobou zle, s vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti. Posuzuje se zde délka takového chování. Není nutné, aby takové jednání bylo soustavné a po delší dobu. Jedná se např. o bití, tělesné poškození, psychické a sexuální násilí, vydírání, vyhrožování, ponižování, odpírání potravin, spánku apod., tedy o jednání, které týranou osobu neúměrně fyzicky a psychicky zatěžují. Následkem takového jednání nemusí být vždy viditelné poškození zdraví, postačuje, že osoba vnímá krutost a bolestivost útoků pachatele jako těžké příkoří.¹¹ „Ustanovení o týrání osoby žijící ve společném obydlí má postihnout všechny případy domácího násilí, i kdyby se odehrávaly jinde než výlučně ve společném obydlí.“¹²

2.1.4 Pachatel trestného činu

Pachatel je trestně odpovědná osoba, tedy fyzická osoba starší 15-ti let, která je v době spáchání protiprávního jednání přičetná a svým jednáním naplnila znaky skutkového podstaty daného trestného činu. Přičetnost znamená způsobilost být

⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 159-173.

¹⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 173.

¹¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 571-572.

¹² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 572.

pachatelem a závisí na jeho duševních schopnostech. Pachatel musí být schopen chápat význam svého jednání a musí být schopen jej ovládnout. V ustanovení § 26 TZ jsou uvedeny důvody, které přičetnost vylučují. Z biologického hlediska se jedná o duševní poruchu, což může být duševní nemoc, hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká sociální porucha osobnosti, jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. Z psychologického hlediska se pak posuzuje nedostatek rozumových a ovládacích schopností, tedy zda byl pachatel schopen chápat škodlivost svého jednání a zda byl schopen své jednání vůlí ovládnout.¹³

2.1.5 Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka obsahuje soubor znaků, které charakterizují psychiku pachatele ve vztahu k trestnému činu. Má povinný neboli obligatorní znak a tím je zavinění, a to úmyslné nebo nedbalostní. Mohou se objevit i nepovinné znaky jako je pohnutka neboli motiv a cíl, tedy záměr. Zavinění je vnitřní vztah pachatele ke spáchanému trestnému činu. Je tvořen dvěma složkami, a to vědění a volní. Vědění je vnímání prostřednictvím smyslů, pachatel věděl a volní, to je vůle, pachatel chtěl. Někdy se zavinění zaměňuje s pojmem vina, avšak dle našeho práva je nutné tyto dva pojmy řádně rozlišovat. Otázky spojené se zaviněním náleží k věčným problémům nauky i praxe trestního práva.¹⁴ *“Úkolem vědy práva trestního je formy viny náležitě vymeziti, a umožniti tak přesné lišení mezi vyšším stupněm viny (dolem) a nižším (kulpou). Úkol ten velmi je nesnadný a vědě podnes se nepodařilo rozluštití jej způsobem zcela uspokojivým. Obtíž vlastní tvoří případy přechodu mezi dolem a kulpou (dolus eventuality); život nejrozmanitější ve svých projevech i zde vymyká se právnícky nutně šabloně.”¹⁵*

V případě popisovaného trestného činu je třeba úmyslného zavinění, když trestní zákoník výslovně nestanoví, že postačí zavinění z nedbalosti.

2.2 Přestupek proti občanskému soužití

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí spadá do kategorie domácího násilí stejně tak jako přestupky proti občanskému soužití, které jsou upraveny

¹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 180-196.

¹⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné* 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 207-209.

¹⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné* 1. vyd. Praha: Leges, 2009. s. 207-209.

v ustanovení § 7 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“ nebo „ZOP“).

Tedy v ustanovení § 7 ZOP se mimo jiné uvádí:

„(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

a) jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí,

b) jinému ublíží na zdraví, nebo

c) úmyslně naruší občanské soužití tak, že

1. jinému vyhrožuje újmou na zdraví,

2. jiného nepravdivě obviní z přestupku,

3. se vůči jinému dopustí schválnosti, nebo

4. se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání.“¹⁶

V případě, že takové protiprávní jednání bude označeno jako domácí násilí, může být využito institutu vykázání, které je upraveno v hlavě VII v ustanovení § 44 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky.¹⁷

„Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.“¹⁸

Abychom mohli o určitém jednání prohlásit, že je přestupkem, musí naplnit jeho formální znaky, a to obecné, co jsou ty, které jsou společné všem přestupům a jedná se o věk a přičetnost. Dále musí naplnit také typové znaky, což jsou ty, které od sebe odlišují jednotlivé skutkové podstaty přestupků. Nesmí absentovat ani materiální znak, a to zavinění. Zákon o některých přestupcích v ustanovení § 13 uvádí, kdo je pachatelem přestupku. Říká, že pachatelem může být fyzická osoba, která svým zaviněným jednáním naplnila všechny znaky daného přestupku či pokusu, avšak nesmí se jednat o trestný čin. Pachatel musí splňovat i podmínku věku, musí být starší 15-ti let. V zákoně o některých přestupcích se v rámci ustanovení o pachateli přestupku hovoří i o tzv. nepřímém pachatelství, které nastane, pokud by pachatel ke spáchání přestupku užil jinou osobu, která není odpovědná za přestupkové jednání kvůli nedostatku věku, nepřičetnost nebo pokud by se jednalo o nutnou obranu, krajní nouzi či jinou okolnost vylučující protiprávnost. Dalším znakem přestupku je zavinění. Dostačující je zavinění z nedbalosti, pokud zákon nestanoví, že ke spáchání přestupku je potřeba úmyslu. Úmyslného jednání

¹⁶ ČESKO. Zákon č. 251 ze dne 15. června 2016 o některých přestupcích In *Sbírka zákonů České republiky*. 2016. s. 127.

¹⁷ ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky In *Sbírka zákonů České republiky*. 2008. s. 46.

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 250 ze dne 12. července 2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich In *Sbírka zákonů České republiky*. 2016. s. 8.

se pachatel dopustí, pokud věděl a chtěl porušit nebo ohrozit zájem, který uvedený zákon chrání. O nedbalosti se hovoří v případě, že pachatel věděl, že může porušit nebo ohrozit zájem, který příslušný zákon chrání, ale bez přiměřeného důvodu spoléhal, že k tomu nedojde, anebo to nevěděl, ale díky svým osobním poměrům a okolnostem, to vědět měl a mohl. Úmyslné spáchání přestupku je totožné jako úmyslné spáchání trestného činu. Tedy pachatel chtěl poškodit zájem chráněný zákonem, anebo věděl a byl srozuměn s tím, že svým jednáním způsobí ohrožení nebo poškození zájmu, který tento zákon chrání.¹⁹

2.3 Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí versus přestupek proti občanskému soužití

V této podkapitole bude provedeno porovnání znaků trestného činu a přestupku, tak jak byly nastíněny v předchozí části práce. Bude srovnána protiprávnost, škodlivost, a jednotlivé znaky skutkové podstaty, tedy objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.

2.3.1 Protiprávnost

Protiprávnost je porušení zákonné normy. U trestného činu je touto zákonnou normou TZ, u přestupku je to ZOP. U trestného činu a přestupku se liší v závažnosti a právní kvalifikaci daného jednání. Trestný čin je závažným porušením právní normy, kdy toto porušení může mít vážné následky pro společnost nebo jedince. Naproti tomu přestupek je menším porušením právní normy, které přináší mírnější následek. Celkově lze říci, že trestné činy jsou vážnější a mají závažnější následky než přestupky, což se odráží v různých právních postupech a trestech, které jsou za ně ukládány.

2.3.2 Škodlivost

Škodlivost slouží k posouzení významu chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení a jeho následků, okolností, za kterých byl spáchán, osoby pachatele, míry zavinění a jeho pohnutek, záměrů nebo cílů. Jak již autorka práce uvedla, trestné činy i přestupky jsou porušením právních norem. Liší se v závažnosti a právní kvalifikaci. Z hlediska právního systému jsou trestné činy závažnější než přestupky. U trestných činů dochází k větším a závažnějším následkům, a to jak na životě, zdraví, majetku, právech a svobodách jednotlivců. U přestupků jsou tyto následky neboli škody méně závažné.

¹⁹ ČESKO. Zákon č. 250 ze dne 12. července 2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich In *Sbírka zákonů České republiky*. 2016. s. 13.

2.3.3 Skutková podstata

Objektem trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je zájem na ochraně života, zdraví, osobní svobody a lidské důstojnosti v sexuální oblasti osob, které žijí s pachatelem ve společném obydlí a předmětem útoku osoba žijící ve společném obydlí s pachatelem. Objektem přestupku proti občanskému soužití je zdraví, čest, soužití, osobní práva. Objekty zkoumaného trestného činu a přestupku jsou si velmi podobné, kdy v případě daného trestného činu jsou zájmy napadány závažnějším způsobem. Objektivní stránka trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je naplněna tím, že pachatel týrá osobu, se kterou žije ve společném obydlí. Působí jí fyzické či psychické utrpení, bije ji, vyhrožuje, vydírá, nutí k sexu atp. Zohledňuje se dlouhodobost, četnost, následky. Nemusí se jednat o nepřetržité chování, stačí jednotlivé násilné projevy či útoky a podmínkou není ani viditelné nebo trvalé poškození zdraví, dostatečné je to, že oběť vnímá útoky pachatele jako kruté a bolestivé. Subjekt čili pachatel trestného činu stejně jako pachatel přestupku musí splňovat zákonné podmínky, čili musí to být osoba starší 15-ti let, která je v době spáchání skutku příčetná. Subjektivní stránka neboli zavinění u daného trestného činu musí být úmyslné, když zákon nestanoví, že postačí zavinění z nedbalosti. Naproti tomu u přestupků proti občanskému soužití, které jsou uvedeny pod bodem jedna příslušného paragrafového znění, postačí zavinění z nedbalosti, pouze pod písmenem c) je nutné úmyslné zavinění.²⁰

Objektivní stránka přestupku proti občanskému soužití nevyžaduje společné obydlí, týká se porušení pravidel a zásad směřujících ke klidnému a respektujícímu prostředí. Ublíženo je tím, že oběť bude pachatelem uražena, zesměšněna, bude jí ublíženou na zdraví nebo tímto ublížením vyhrožováno. Pojem občanské soužití je neurčitým právním pojmem, který se obvykle vymezuje jako souhrn pravidel chování a jednání ve společnosti, kdy zachování těchto pravidel nad rámec právních norem je považováno podle obecného názoru a přesvědčení jako nutná podmínka klidného a zároveň pořádaného soužití obyvatel, a to nejen v daném místě a čase, ale i situaci.²¹

²⁰ vlastní

²¹ KUČEROVÁ, H. HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou* Praha: Leges, 2019. s. 875 – 880.

2.3.4 Sankce a tresty

Za uvedený trestný čin může být udělen trest odnětí svobody v rozmezí od šesti měsíců do dvanácti let.²² Pokud je jednání vyhodnoceno jako přestupek, odevzdá se věc k projednání příslušnému správnímu orgánu, který může udělit peněžitou pokutu v rozmezí od 10.000,-Kč až do 30.000,-Kč nebo omezující opatření, která jsou upravena v ustanovení § 52 ZOP „*Omezující opatření spočívá v zákazu navštěvovat určená veřejně přístupná místa nebo místa, kde se konají sportovní, kulturní a jiné společenské akce, popřípadě v povinnosti zdržet se styku s určitou osobou nebo v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládnání agrese nebo násilného chování.*“ Obě takováto jednání je však možné postihnout institutem vykázání.²³

Rozdílnost uvedených protiprávních jednání vidí autorka práce hlavně v intenzitě násilí, v jeho následcích a dopadech, které zanechává na oběti. Zásadní rozdíl je ve škodlivosti a objektivní stránce uvedených jednání, avšak tyto rozdíly se v praxi velmi špatně rozlišují a vyhodnocují ať už z důvodu nezkušenosti, zlehčování či nízké hladiny empatie. Samozřejmě z uvedených informací je zřejmý zásadní rozdíl, že přestupkového jednání proti občanskému soužití se může pachatel dopustit i z nedbalosti, avšak trestného činu týrání osoby ve společném obydlí, pouze úmyslně. Dalším rozdílem jsou tresty, které mohou být za takové jednání uděleny. Zřejmě díky tomu, že objekt zkoumaného trestného činu i přestupku je téměř totožný, dochází v praxi k časté chybovosti a špatné právní kvalifikaci, což s sebou přináší další následky, tedy další stresování a následné dopady na oběť.²⁴

²² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vyd. Praha: Leges, 2013. s. 283.

²³ ČESKO. Zákon č. 250 ze dne 12. června 2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich In *Sbírka zákonů České republiky*. 2016. s. 39-40.

²⁴ vlastní

3 Násilí

Násilí může být projevem rozkladu sociálního světa, ztráty jistot a propojení, které jsou častými rysy dnešní postmoderní doby, která je charakterizována neustálou změnou a nejednoznačností v mnoha oblastech, včetně různých forem vědění a chování, což způsobuje jedincům značné obtíže při orientaci. Tento neustálý tlak může vést k pocitu nejistoty, ohrožení a bezmoci. Vztahy k věcem, okolí a lidem jsou stále povrchnější, nestabilnější a méně zahlcené. Tento stav může být zdrojem agrese a násilí. Násilí může sloužit jako prostředek kontroly nebo způsob, jak navázat vztah. Je to mezilidský problém, který zahrnuje destrukci vztahů. Násilník pozoruje, kdo je zranitelný, a to ho motivuje k útokům. Svého jednání nelituje, spíše se cítí dobře, když někomu ublíží. Cítí se silnější a chce to dělat znovu. Moc nad obětí ho fascinuje, uspokojuje jej samotné násilí a ovládání druhého. Takové násilí nemizí samo, je potřeba zasáhnout, aby zranitelné osoby byly chráněny před násilím a tím, kdo ho páchá.²⁵

V LZPS, která je součástí právního řádu České republiky, se v článku 1 hovoří o tom, že lidé jsou si rovni v důstojnosti a právech a jsou svobodní. Tato základní práva jsou nezcizitelná, nezrušitelná, nezadatelná a nepromlčitelná. Tedy, laicky řečeno, všichni lidé jsou si rovni, a to nezávisle na pohlaví, věku, rase atp. V hlavě druhé v článku 7 je pak uvedena nedotknutelnost osoby, kterou je možno omezit jen na základě zákona. Dále se zde uvádí, že nikdo nesmí být mučen nebo s ním nesmí být zacházeno nelidsky, krutě a nesmí být ponižován. V článku 10 se pak hovoří o lidské důstojnosti, cti a dobré pověsti, na kterou má právo každá osoba. Rovněž tento článek zaručuje ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.²⁶

3.1 Druhy násilí

3.1.1 Psychické násilí

Takové násilí je možno pojmenovat jako psychologické, citové nebo emocionální násilí. V této formě je velmi těžké ho rozpoznat a identifikovat, a to proto, že nezanechává žádné viditelné stopy. Snad právě proto je dopad na oběť mnohem drtivější. V rámci psychického násilí může docházet k verbálním i neverbálním útokům. Při neverbálních

²⁵ SPURNÝ, J. ČERVENÝ, V. *Násilí z pohledu společenských věd, Sborník příspěvků z mezinárodní konference 20. září 2007*, Praha: Policejní akademie, 2007. s. 193 – 195.

²⁶ Listina základních práv a svobod jako součást právního řádu ČR [online]. Plzeň, 2011 cit. [2024-02-10]. Dostupné z <https://theses.cz/id/ltx9mm/>

útocích se pachatel soustředí především na ničení osobních a oblíbených věcí oběti. U verbálních útoků dochází k zesměšňování, ponižování, citovému vydírání atp. Oběti jsou také v noci často buzeny, dochází k odpírání potravy, vyhrožování násilníka sebevraždou, zastrahováním zveřejněním intimních informací.²⁷ V literatuře se můžeme setkat s názorem, že tato forma násilí, patří k těm nejhorším, a to vzhledem k následkům, které se jen velice složitě odstraňují a napravují.

3.1.2 Fyzické násilí

K násilí fyzického charakteru se pachatel uchýlí v případě, kdy oběť neplní jeho požadavky a příkazy. Velice často však nemusí mít žádnou příčinu a pachatel jen demonstruje svou převahu.²⁸ K formám fyzického násilí patří strkání, fackování, tahání za vlasy, pálení cigaretou, ohrožování zbraní, demolování majetku. Díky těmto formám se násilí fyzické lépe rozporná. Takové útoky na tělesnou integritu člověka totiž zanechávají méně či více viditelné stopy, jako jsou podlitiny, zlomeniny, drobné ranky. Oběti si často vymýšlí, jak ke zranění přišly, jako příčinu uvádí pády, vlastní nepozornost a neopatrnost.²⁹

3.1.3 Sexuální násilí

Sexuálního násilí se dopouštějí častěji muži vůči ženám. Tento typ násilí můžeme vyjádřit popsat jako nedobrovolný sexuální kontakt, přičemž se osoba musí podílet na nechtěném, ponižujícím a často i nebezpečném sexuálním aktu. Cílem není vždy uspokojení sexuálního pudu, když násilník se tohoto jednání dopouští proto, aby svou oběť co nejvíce ponižil.³⁰ V případě použití síly při vynucení nechtěného sexuálního aktu může dojít i k fyzickému násilí. Dopady z takového jednání mohou velmi negativně dopadnout na psychiku oběti. Na rozdíl od psychického týrání je sexuální násilí snadno odhalitelné. Postačí k tomu lékařská prohlídka, ovšem musí k ní dojít ve velmi

²⁷ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 49.

²⁸ KONRÁD, Z., BANGO, D. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. s. 16 -17.

²⁹ SCHWARTZ, D. *Týraná: příběh ženy, která čelila domácímu násilí*. Překlad Linda Bartošková. Praha: Portál, 2012. s. 245.

³⁰ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. s. 51.

úzkém časovém horizontu od samotného sexuálního napadení, tedy dá se říci, že bezprostředně po něm.³¹

3.1.4 Sociální násilí

Pachatel sociálního násilí zabraňuje své oběti ve styku s rodinou a přáteli a snaží se jí zcela izolovat od okolního světa. K této kontrole využívá dotazování ve formě kde, kdy, s kým a proč byla, s kým mluvila, o čem. Dochází ke kontrole komunikace a výpisu volání v mobilním telefonu, emailové komunikace. Není výjimkou i zákaz chození do zaměstnání, za sportem.³² Cílem je získat absolutní moc a sledovat každý její krok. Tento stav může být až tak absurdním, že si oběť bez svolení pachatele potažmo agresora, nemůže zajít ani na toaletu.³³

3.1.5 Ekonomické násilí

Násilník odpírá oběti přístup k penězům, o které si tato musí sama požádat, což je velmi ponižující a zraňující. Pokud však sama má nějaký příjem, ať už ze zaměstnání, brigády, pobírá sociální dávky či peněžitou pomoc v mateřství nebo je podporována ze strany své rodiny, tyto prostředky jí odebere. Pokud nemá žádné vlastní finanční zdroje, opět se dostává do izolace od vnějšího světa, což je cílem pachatele.³⁴ Dalším projevem ekonomického násilí může být neodůvodněné omezování přístupu k majetku, neposkytování prostředků na společnou domácnost, případně i na děti, blokování přístupu k prostředkům potřebných k zabezpečení základních životních potřeb, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji oběti, zakazování chození do zaměstnání, nucení k žebrotě, zatajování ekonomické situace, nekontrolovatelné rozprodávání věcí, odpírání jídla, omezování stravy, atp.³⁵

³¹ KONRÁD, Z., BANGO, D. Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. s. 17.

³² STRÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009. s. 15.

³³ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. s. 50.

³⁴ CONWAY, H. L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Překlad Jana Mandelíková. Praha: Albatros, 2007. s. 17 – 18.

³⁵ KONRÁD, Z., BANGO, D. Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. s. 17 – 18.

3.2 Domácí násilí

Dosud nebyla stanovena jednotná definice domácího násilí, a to proto, že toto jednání je posuzováno z různých úhlů pohledů a na základě různých hledisek.

„Opakované a stupňující se násilí fyzické, psychické nebo sexuální povahy mezi manželi či partnery. Problém domácího násilí však můžeme pojmut v jeho širším významu jako rodinné násilí. Násilí v rodině totiž může mít různé konkrétní podoby, od týrání a zanedbávání dětí přes trýznění seniorů až po zmíněné psychické a fyzické násilí mezi mužem a ženou.“³⁶ Další definicí je ta z Bílého kruhu bezpečí, což je jedna z organizací zabývajících se pomocí obětem trestných činů, která popisuje domácí násilí jako „způsob chování mezi blízkými lidmi (zpravidla intimními partnery), kteří spolu sdílejí společný domov, kdy jeden z nich uplatňuje moc a kontrolu nad tím, co dělá ten druhý. K násilí dochází opakovaně, v soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopnosti včas toto jednání zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.“³⁷

„K domácímu násilí docházelo ve všech dobách, protože společnost přiznávala mužům dominantní roli. Ženy byly nejprve podřízeny svému otci, pak manželovi nebo jinému mužskému příbuznému. Již v Novém Zákoně, v Pavlově listu Efezským, je vyžadována poslušnost ženy muži; muž je hlavou ženy, a proto ať je mu žena ve všem podřízena. Ve středověku bylo postavení ženy vůči muži upraveno církevním i občanským právem. Manžel přebíral sňatkem od otce právo o ženě rozhodovat, včetně práva působit na její další výchovu, k čemuž patřily i tělesné tresty.“³⁸

Značné množství vztahů je poznamenáno týráním a ubližováním, kdy ve velké většině jsou obětí ženy. Agresor se obdobným způsobem chová následně i ke svým dětem, rodičům. Četnost týraných osob nelze jednoznačně určit, neboť většina takových útoků se odehrává v soukromí a okolí zůstává utajena. Jen malá část obětí se odváží učinit o skutečnosti oznámení orgánům činným v trestním řízení. K potrestání agresorů však dochází v malém počtu případů, když oběť své oznámení často odvolá nebo odmítne

³⁶ BUSKOTTE, A. *Z pekla ven Žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. s. 42.

³⁷ Bílý kruh bezpečí [online]. Copyright © 2024 [cit. 29.01.2024]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/>

³⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. s. 577-579.

další spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, tedy policií, státním zastupitelstvím a justicí.³⁹

3.3 Znaky formy a cykly domácího násilí

3.3.1 Znaky domácího násilí:

Eskalace – stupňování úrovně a četnosti psychického či fyzického násilí.

Dlouhodobost a opakování – násilí trvající delší dobu a neustále se opakující.

Násilní incidenty ve společném obydlí – fyzický, psychické, sexuální, sociální apod.

Neměnné role – agresorem je vždy jedna a tatáž osoba a rovněž oběť zůstává stále stejná.

3.3.2 Formy domácího násilí

Fyzické – bití, odpírání spánku, škrcení, atd.

Psychické – psychický nátlak, vyhrožování, ponižování, zesměšňování apod.

Sexuální – znásilňování, nucení k sexu, zacházení s osobou jako se sexuálním objektem.

Sociální – chorobná žárlivost, zákazy kontaktů.

Ekonomické – odmítání přístupu k penězům, kontrola nad příjmy, odebírání důchodu, převod nemovitosti.

3.3.3 Cyklus domácího násilí

fáze napětí – pasivní agresivita, houstne atmosféra, násilná osoba je podrážděná, verbálně agresivní, ohrožená osoba má pocity viny, snaží se předejít agresivnímu výbuchu,

fáze násilí – propuknutí násilí fyzického, násilná osoba napadá ostatní, rozbíjí věci, za každou cenu chce získat moc a kontrolu nad ostatními, ohrožená osoba má strach, úzkost, je jí působena bolest a má zranění,

fáze usmíření – násilná osoba se omlouvá, slibuje nápravu, svaluje vinu na ostatní, ohrožená osoba většinou podlehne případným výhrůzkám násilné osoby sebevraždou, sebepoškozením, bagatelizuje násilí,

fáze klidu – žádné incidenty, snaha ze strany násilné osoby „plnit sliby“, ohrožená osoba uvěří, problémy se opět kumulují a schyluje se k další fázi napětí.

³⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. s. 577-579.

3.4 Vykázání

Jedná se o právo policejního orgánu vykázat osobu, která se prokazatelně dopustila nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, ze společného obydlí a jeho bezprostředního okolí.

Nejprve musí dojít k zodpovězení základních stěžejních otázek, a to co se stalo, kdy jednání započalo a čím, kdy poprvé došlo k útoku a zda se odehrál již v minulosti. Dále je nutné zjistit, jaký byl nejhorší útok a následky, zda dochází k násilí častěji a o jakou formu násilí se jedná. Psychické, fyzické, sexuální, kolikrát za poslední měsíc a půlrok došlo k incidentu, jak si ohrožená osoba vysvětluje útoky násilné osoby, zda vyhledala již dříve pomoc a kde, zda jsou v domácnosti děti, kde se nacházely v době útoku a po něm, zda jsou i děti obětí útoků pachatele. Policista na místě skutku může vyplnit formulář SARA DN, pomocí kterého vyhodnotí vzniklou situaci. Tento formulář se skládá ze tří částí.⁴⁰

3.4.1 Dotazník SARA DN

Dotazník SARA DN vznikl v Kanadě a rozšířil se do dalších světových zemí. Díky této metodě může být odhaleno domácí násilí. Do České republiky byl tento dotazník implementován prostřednictvím Bílého kruhu bezpečí. Je určen především pro policisty, kteří jako první přichází do styku s ohroženou osobou. Dotazník obsahuje otázky zaměřené na rizikové faktory na straně násilné osoby a zranitelnost ohrožené osoby. Dotazník je rozdělen do tří částí. V první se zhodnocuje vztah násilné osoby k týrané osobě. Zhodnocuje se, jakého typu násilí se dopouští, fyzického, sexuálního, psychického, jestli dochází k vyhrožování násilím, k jeho stupňování, zda porušuje nařízení soudu jako např. podmínky kauce, zkušební dobu, trest zákazu pobytu aj. a rovněž zda obecně násilí toleruje a schvaluje. Ve druhém oddíle se posuzují obecné sklony násilné osoby k násilí, tedy to, jestli se dopouští antisociálního chování na veřejnosti, je držitelem, zbraně, zda existují informace o problémech v předchozích vztazích, má problémy se zneužíváním návykových látek, problémy s alkoholem či v oblasti duševního zdraví. V posledním třetím oddíle se hodnotí zranitelnost ohrožené osoby, tedy oběti. Vychází se z poznatků, zda má oběť rozporuplný vztah k násilníkovi, tedy zda se jej bojí, ale zároveň jej omlouvá, popírá jeho jednání, svaluje vinu na sebe. Důležitým faktorem je i to, zda má z násilné osoby strach, jestli si dokáže zajistit

⁴⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Právo proti domácímu násilí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. s. 96-97.

své bezpečí nebo zda tomuto brání objektivní překážky jako je podpora blízkých. V neposlední řadě je třeba zohlednit i to, zda má taková osoba problémy se zaměstnáním, zajištěním financí, má mentální problémy atp. Autorka práce se domnívá, že otázky byly vytvořeny na základě kriminologického pohledu na osobu pachatele i oběti. Zde se uplatňují poznatky samotné kriminologie a v případě oběti i viktimologie. Vyhodnocením těchto otázek dojde zasahující policista k rozhodnutí, zda byly splněny podmínky pro vykazání násilné osoby a díky nim vykazání dostatečně a podrobně odůvodní. Uvede přítomnost rizikových faktorů, jaké zde byly, podrobně popíše, k čemu došlo a jak byly problémy řešeny, uvede historii vztahu, zmíní nejzávažnější ataky, může uvést, že násilná osoba má zbraň, byla stíhána apod., zda má problémy s alkoholem, drogami apod., pod jejichž vlivem stoupá agrese apod., je vhodné, aby se zde projevila dlouhodobost a opakovanost a neměnné role násilné a ohrožené osoby. Je nevyhovující popis pouze posledního aktuálního incidentu, vhodnější je pospat celou historii soužití násilné a ohrožené osoby. Vykazující policista sepíše úřední záznam o vykazání, který zašle na příslušné Intervenční centrum, příslušný soud a v případě přítomnosti dětí rovněž na Orgán sociálně právní ochrany dětí. Na místě vykazání policisté zajistí přítomnost nezúčastněné osoby, policista ústně vyhlásí vykazání, vyhotoví potvrzení o vykazání a poučí strany o právech a povinnostech. V minulosti byl dotazník SARA DN dostupný na internetových stránkách organizací pomáhajících obětem např. na stránkách Bílého kruhu bezpečí, avšak v současné době se zde již tato pomůcka nenachází. Tato byla získána v rámci pracovní činnosti autorky bakalářské práce a je přílohou této práce.⁴¹

⁴¹ vlastní

4 Kriminologický pohled na pachatele a oběť

4.1 Pachatel

Kriminologie chápe pachatele odlišněji než trestní právo. Z kriminologického hlediska je pachatelem v podstatě každý, kdo něco provedl, tedy osoby, které spáchaly trestný čin, osoby trestně neodpovědné, potencionální pachatelé a osoby, vyznačující se sociálně patologickým chováním. Označuje ho termínem osobnost pachatele, kdy se vychází z jeho psychiky v kontextu dalších jedinců či skupiny jedinců. Popis jeho osobnosti je potřebný k pochopení a implementaci jeho jednání a chování vůči jeho osobě.⁴² K rozlišení typu pachatele přispívá metoda zvaná typologie pachatelů. Typ je určitý komplex vlastností, rysů či jiných znaků osobnosti, které jsou společné většímu počtu osob, z něhož se vychází při vytváření typologie. Např. dle temperamentu rozlišujeme melancholiky, choleriky, flegmatiky a sangviniky. Na základě působících vlivů na osobu pachatele je můžeme rozčlenit na:

Biologické teorie – které vychází ze stavby kostí, tedy kriminální antropologie, tvaru těla, čímž se zabývají fyziognomické teorie, z tvaru lebky vychází frenologické teorie a z inteligence pak těžší koncepce oligofrenního pachatele

Psychologické teorie – zkoumají se psychické dispozice, a to struktura osobnosti, zda je osoba introvertní nebo extrovertní a jeho přizpůsobivost prostředí

Sociologické teorie – zkoumá se jedinec z pohledu sociálního prostředí, sociálního učení, hodnot vyznávaných pachatelem a sociálním začleněním⁴³

Pachatelé domácího násilí mívají stejné rizikové vlastnosti, a to sklon k agresi, vznětlivost, problémy s ovládáním svého chování, vzteklost, chybějící empatie, žárlivost, potřeba ovládat partnera, úzkostnost, „ženská musí poslouchat“. *„Agresor je přesvědčen o oprávněnosti svého jednání, odmítá za něj odpovědnost, bagatelizuje jeho závažnost a svaluje vinu na okolnosti nebo na oběť.“* V našem případě lze říci, že pachatele trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí je ten kdo páchá domácí násilí, když některé definice tohoto závažného jednání vychází přímo z trestního zákoníku,

⁴² GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 87.

⁴³ SVATOŠ, R., *Kriminologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s 33 – 42.

respektive ustanovení § 199 TZ. Ve společnosti je stále zakotven názor, že pachatelem domácího násilí je především muž, avšak ani ženské pachatelky nejsou výjimkou.

4.2 Násilný muž

V této souvislosti můžeme hovořit o rizikovém muži, kterým je ten, co má psychickou poruchu, díky níž není schopen být partnerem či rodičem, ohrožuje jak partnerku, tak i děti, může jít o muže s poruchou osobnosti, o muže závislého na alkoholu nebo drogách, muž, který zažil týrání v dětství, ve své původní rodině a kde otec týral matku. Násilnými se většinou stávají muži, kteří vyrůstali v domácnostech, kde se násilí vyskytovalo, jsou žárliví, vyznávají tradiční hodnoty a rozdělení rolí muže a ženy, mají násilné sklony, problémy v sexuální oblasti a mají tzv. dvojí tvář. Chovají se velmi často jako malé děti a nejsou schopni převzít odpovědnost.⁴⁴ Podle Elbowa můžeme rozlišit násilníky na **kontrolory**, kteří ostatní posuzují podle jejich užitečnosti. Nikdo pro ně není rovnocenný, svou oběť vnímají jako svůj majetek a někoho, koho ovládají pomocí hrozeb a síly. Pokud začnou vliv ztrácet, chovají se násilně. **Obráncem** je násilník, který si lásku a nenávisť spojuje v jedno a připadá si silný jen v případě, že je na něm osoba závislá. Bojí se, že bude opuštěn, a tak svůj protějšek zesměšňuje, aby prokázal, že násilí je oprávněné. **Validátorem** nazývá osobu, která si není jista sama sebou. Touží po uznání a bojí se odmítnutí. Proto se chová násilně, svou oběť zstrašuje, vyhrožuje jí a vyvolává v ní výčitky. Posledním je **inkorporátor**, který sebe a svou oběť vnímá jako jednu bytost. Díky tomu, že si ženu přivlastní, připadá si důležitý, ale zároveň má obavy z její ztráty. Násilníka lze rozpoznat podle jeho násilného chování, kdy křičí, nadává, rozbíjí věci a zařízení domácnosti, zesměšňuje svou ženu, nadává jí, že je blbá, neschopná, tlustí, škaredá, izoluje jí od vlastní rodiny, zabraňuje v tom, aby chodila do zaměstnání, nepřipustí, že nemá pravdu, nepomáhá doma a děti využívá k tomu, aby svou ženu kontroloval. Očekává, že sex může požadovat kdykoli a kdekoli, kontroluje finance, předpokládá, že žena odpovídá za jeho štěstí a není schopen přijmout odpovědnost za své chování. Spouštěčem násilného chování se mohou stát různé stresory, jako jsou vážné finanční problémy, nezaměstnanost, nemoc, nehoda, problémy v sexuální oblasti, neshody, problémy s dětmi apod.⁴⁵

⁴⁴ VAGNEROVÁ, M., *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál 2014. s. 580.

⁴⁵ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí Kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál 2011. s. 61 – 73.

„Projevy a následky agrese v nás nebo kolem nás dovedeme popsat docela dobře. Vidí a zná je každý, víme, jak asi agrese probíhá, ale kořeny jsou nám skryty, možná někde hlouběji, v naší biologické výbavě.“⁴⁶

Agrese – zahrnuje více aktivit, které souvisí s útokem, napadením, poškozováním a ničením. Zaútočit lze nejen fyzicky, ale také psychicky, slovně apod. Může být spojena s nepřátelstvím vůči oběti. Musíme vždy rozlišit, o jakou agresi se jedná. Existují totiž dva druhy agrese. Zlobnou agresi, kterou doprovází vztek, nenávist, nepřátelství a instrumentální agresi, která je naučenou sociální technikou. Zlobná agrese má za cíl někoho nebo něco poškodit nebo zničit naopak při instrumentální agresi se agresor snaží o tlak na objekt samotné agrese. Pokud budeme vycházet z tvrzení, že agrese vychází z pudového základu, pak je zjevné, že agresivní chování je úzce spjato se sexuální chováním a že každý člověk má v sobě určitou míru agrese a tedy větší nebo menší sklon k agresivnímu chování. Agresivita je rysem osobnosti a v různých kulturách se projevuje různými způsoby, přičemž může být utlumována nebo i podněcována. Spontánní agresivní chování je takové, které se projevuje hledáním příležitostí zaútočit na jiného, vztahovačností a podrážděností.

Vztek – je jednou z reakcí na překážku. Dalšími mohou být zlost, hněv, zuřivost apod. Pokud se vztek vystupňuje, může se jedinec dostat až do fáze zuřivosti, která je typická zúžením vědomí a ztrátou sebekontroly. Tato pak vede ke zničujícímu chování a jednání. Ve fázi vzteku se zvyšuje svalové napětí, zrychluje se dýchání a tlukot srdce. Člověk zaujímá útočné postavení.⁴⁷ Existují teorie agrese, které se snaží objasnit, za jakých okolností se člověk chová agresivně. Existuje více pohledů na to, odkud se agrese bere a jestli je jí možno ovlivnit nebo potlačit. Tři základní koncepce agrese jsou psychoanalytická teorie, frustrační teorie a lernteoretická koncepce. Psychoanalytická studuje psychopatologické jevy. Agresivitu chápe jako pudovou složku osobnosti. Agresivní člověk bude zřejmě pokračovat ve své agresi, neboť tato jej uspokojuje. Teorie frustrace nepředpokládá samostatný motiv agrese. Vychází ze skutečnosti, že na cestě k uspokojení se vyskytují překážky, které brání dosažení kýženého výsledku. Díky tomu pak dochází k frustraci osoby. Rozdíl oproti psychoanalytické teorii agrese tedy spočívá v tom, že teorie frustrace nepovažuje agresivitu za biologickou dispozici člověka, ale za proces, který vzniká v průběhu učení.

⁴⁶ GÁL, F. a kol. *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem 1994. s. 74.

⁴⁷ NEKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia 1997. s. 9 – 13.

Díky tomuto názoru předpokládá, že agresivitu je možné regulovat. Lernteoretická koncepce agrese vychází z behaviorismu. Dle této koncepce jsou vzorce chování získávány v průběhu socializace. Člověk se nerodí s naprogramovanou agresivitou, ale používá ji proto, že se to naučil v průběhu řešení životních situací.⁴⁸ „*Vnější agrese, opakovaná a posilovaná reakcí okolí, se upevňuje jako vnitřní pohotovost neboli tendence řešit problémové situace osvědčeným a naučeným způsobem, tj. agresí.*“⁴⁹

4.3 Násilná žena

Ženy dokáží být velmi kruté a násilné. Nejčastěji o nich jako o násilných hovoříme v kontextu pečující osoby, tedy v případě, kdy se žena stará o seniora či dítě. Ženy jako násilníci v partnerských vztazích se objevují zřídka, respektive o takových ženách není mnoho poznatků, což můžeme příkládat neochotě mužů přiznat, že jsou týráni. Charakteristickým rysem násilné ženy jako pachatelky domácího násilí je to, že často útočí v sebeobraně. Považovat však násilí ze strany ženy pouze za akt sebeobranu, by bylo chybné. Je faktem, že násilná chování ze strany ženy nejsou tak extrémní jako chování násilných mužů. Násilné ženy používají především verbální napadání, fyzické útoky a v menší míře sexuální násilí. Mnohem častěji však využívají zbraň a trpí psychickými poruchami nebo dalšími zdravotními problémy, které mohou vést ke spuštění násilí. Různé výzkumy a průzkumná šetření zaměřená na násilí na mužích a seniorech, ukázala, že takové ženy jsou žárlivé a snaží se kontrolovat své muže a omezovat je v kontaktech s okolím. Dále vyplynulo, že ženy zneužívají alkohol a drogy, jsou agresivní na veřejnosti a používají psychický nátlak. Útoky žen bývají zpravidla s mírnějšími následky, avšak ženy jsou schopny při svém jednání použít množství běžných věcí, které jim poslouží jako zbraň, např. vařící vodu nebo olej, kuchyňský nůž.⁵⁰ Mnohem vážnější zranění jsou však schopny způsobit na lidské duši. Muži, kteří se stali objekty násilné ženy, mají závažné deprese, cítí bezmoc, strach a stud a mívají úzkostné stavy. „*Násilí ze strany ženy nám připadá jaksi nezvyklé, bez ohledu na to, koho ženy týrá – jestli manžela (to není možné, aby si manžel neudělal pořádek), děti (matka by měla být milující a vlídná) nebo své rodiče (žena by přece měla být pečující), popř. jiné osoby.*

⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 171.

⁴⁹ ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 171.

⁵⁰ BURIÁEK, J., KOVAŘÍK, J., ZIMMELOVÁ P., *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, Praha/Kroměříž: Nakladatelství Triton, 2006. s. 18 a 29.

Proto násilí ze strany ženy vyvolává u ostatních osob přinejmenším zmatenost, pohoršení či údiv“⁵¹

4.4 Oběť

Oběť z kriminologického hlediska, je primárně osoba, která byla dotčena trestným činem, tedy byla jí způsobena majetková nebo nemajetková újma, ublíženo na zdraví nebo se na její úkor pachatel obohatil. Rovněž to mohou být potomci oné osoby. V širším slova smyslu můžeme za oběť označit oběť trestného činu, přírodních katastrof, velkých leteckých, železničních i lodních neštěstí a oběti teroristických akcí. Musíme také dovozovat rozdíl mezi obětí a poškozeným, když obětí trestného činu může být pouze fyzická osoba, kdežto poškozeným se může označovat i právnická osoba.

4.4.1 Viktimologie

Viktimologie je nauka, která se zabývá obětí, a to její osobností, rolí při vzniku a v průběhu trestného činu a dále její funkcí při odhalování a objasňování skutku, pomocí obětí trestných činů a prevencí, jak se nestát obětí.⁵² V rámci společenského vývoje ztrácela oběť své původní postavení při uplatňování spravedlnosti. V minulosti byla právě oběť či její blízcí příbuzní tím, kdo stíhal, zatýkal, soudil a často i trestal zločince. Následně se tato pravomoc začala přesouvat na představitele vznikajících států. Dochází k utlumování postavení oběti. Do popředí se dostává stát a pachatel. Práva obžalovaných jsou jasně stanovena a zaručena, avšak dostatečná ochrana svědků a obětí trestných činů je dlouhodobě zanedbávána a opomíjena. Z tohoto důvodu se ve třicátých letech dvacátého století spojí právníci, psychologové, sociologové a další odborníci a vzniká oblast pro zkoumání, kterou nazývají viktimologií. Začínají vznikat zákony, které mají za úkol chránit práva a zájmy obětí. Velký zájem se soustřeďuje na zjištění viktimogenních situací, což jsou místa a časová údobí, která se vyznačují značnou rizikovostí a pobyt v nich může být předpokladem proto stát se obětí trestného činu.⁵³

Viktimnost je předpoklad jedince nebo skupiny jedinců, stát se obětí trestného činu. Mimo jiné souvisí s věkem oběti, psychickými vlastnostmi, jako je důvěřivost, naivita, agresivita, provokování. **Viktimizace** je proces, kdy se z potenciální, možné oběti, stává oběť skutečná. K tomu pak mohou přispívat různé faktory, jako chování oběti,

⁵¹ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí Kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál 2011, s. 65 – 70.

⁵² SVATOSŤ, R., *Kriminologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 53 – 59.

⁵³ ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 187 – 189.

týrání v rodinách, dále je zde důležitý vztah mezi obětí a pachatelem, tedy to, zda se jednalo o milence, manžele, osoby žijící ve společném obydlí. V neposlední řadě se musíme zabývat i mírou viktimizace, což je ukazatel hovořící o množství obětí na počet obyvatel. Újma, která je působena oběti může být na životě, zdraví, majetku, psychice a rovněž primární, sekundární a terciální. O primární újmě hovoříme, pokud má přímou souvislost s protiprávním jednáním pachatele. Sekundární újma vzniká po spáchání trestného činu, a to nesprávnou činností orgánů činných v trestním řízení v případě, že dochází k opakovaným výslechům a kontaktům ze strany policie. Taková újma může být způsobena i chováním pachatele, který svou oběť zastrašuje nebo tiskem či dalšími sdělovacími prostředky, pokud se vrací k prožitému traumatu. Tato viktimizace může přinášet horší následky, než samotný trestný čin. O terciální viktimizaci hovoříme v případě, že se oběť nedokáže vymanit z prožitého traumatu. Mění svůj žebříček hodnot a styl života, i když navenek se zdá býti uzdravenou. Trpí nejen její psychika, ale ztrácí sebedůvěru, pocitu strach a podrážděnost. Mohou se objevit i rozličné choroby jako jsou bolesti hlavy, závratě, srdeční potíže.⁵⁴

Čírtková uvádí, že viktimizace je odstartována útokem na oběť, a poté pokračuje nabalováním dalších událostí. Vyznačuje se tím, že je prakticky nemožné se na ni dopředu připravit, je nadměru obtížné se s ní rozumově vypořádat a bývá často téměř nemožné se jí vlastním přičiněním vyhnout. Specifickými syndromy viktimizace je syndrom oběti znásilnění, syndrom týrané ženy a syndrom týraného a zneužívaného dítěte. Následkem viktimizace jsou primární a sekundární rány. K primárním ranám dochází v období primární viktimizace a jedná se o fyzickou újmu jako je lehké až těžké ublížení na zdraví, emocionální újma a náklady na léčení. U každé oběti se projevuje rozdílně, a to v závislosti na osobnostních předpokladech a na subjektivním vnímání situace. O sekundárních ranách hovoříme, když popisujeme psychologické rozpoložení oběti. Dochází k nim v průběhu sekundární viktimizace. Patří zde pocit **nespravedlnosti**, kdy oběť špatně snáší nedostatek informací, odkládání soudních jednání, neumístění pachatele do vazby, mírné tresty, **nedůstojnosti**, k čemuž může přispět nevhodně vedený výslech, obtěžování ze strany médií či chování blízkého okolí, **izolace**, což je důsledek mezilidských vztahů v okolí oběti. Lidé se oběti straní, přestávají s ní komunikovat, necítí se v její blízkosti komfortně, z důvodu nevědomosti, jak s obětí zacházet. Oběti mohou být způsobeny i tzv. neviditelné rány, kterými jsou pocit zneuctění či stigmatizace, ztráta pocitu důvěry, ztráta pocitu autonomie, kdy se oběť cítí bezmocná a její duševní stabilita

⁵⁴ SVATOŠ, R., *Kriminologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 53 – 59.

je narušena. Újmu, kterou oběť prožívá, můžeme rozdělit do několika fází. Je zde **fáze nárazu** neboli šoku, ke které dochází ihned po útoku. Pomocí obranných mechanismů popírá, že došlo k útoku, je zmatená a někdy netečná. Nedokáže řádně popsat události. V této fázi dochází ke kontaktu oběti a policistů. Oběti se pak chovají buď emotivně, kdy nechávají své rozporuplné reakce proniknout navenek. Jsou vzteklé a zároveň zoufalé, mají strach, ale chtějí pachatele ihned potrestat anebo jakoby apatické, kdy nebudí dojem, že se jich událost jakkoli dotkla. Následuje **fáze hojení**, kdy akceptuje prožitou událost, hovoří o ní s okolím, avšak vzápětí se uzavře do sebe a o věci se odmítá bavit. Jako poslední je **fáze zhojení**, oběť zpracuje finálně prožité trauma, událost ji již nechává klidnou a ona se vrací zpět do normálu, ke svému předchozímu životu.⁵⁵

4.4.1 Typologie obětí

Oběti můžeme rozlišit podle toho, zda si svou viktimizaci, tedy to, že se z možné oběti stali obětí skutečnou, zavinili samy nebo nikoli. Pokud si oběť „způsobila“ svou újmu sama, může to být jejím chováním a vystupováním, tedy tím, že pachatele vyprovokovala nebo patří do rizikové skupiny. Oběti můžeme rozčlenit i podle dalších kritérií, a to na oběť skrytou, která zůstává utajena orgánům činným v trestním řízení, predestinovanou, tu která má vysokou míru viktimizace, simulující, která předstírá způsobenou újmu, oběť hypertrofující, která zveličuje újmu, která jí byla ve skutečnosti způsobena. Dále můžeme hovořit o oběti dobrovolné, ale to pouze v případě, kdy může osoba dát souhlas s poškozením a oběť recidivista. To je oběť, která se stala opakovanou obětí.⁵⁶ Násilí na ženách vychází z nerovnoměrného rozdělení moci mezi mužem a ženou. Stále ještě převládá názor, že žena je povinna se svému muži podřídit, i když podle zákona jsou si manželé rovni. Násilí je trestným činem, ať už k němu dochází mezi partnery nebo mimo. Jelikož dlouhodobé týrání je velmi vyčerpávající, je nutné, aby oběti takového jednání měli veškerou dostupnou podporu, a aby násilí nebylo tolerováno a násilník byl za své jednání potrestán.⁵⁷ Dopad trestného činu na oběť je vždy individuální, kdy ovšem může dojít i k rozvoji posttraumatické stresové poruchy, která závisí na previktimnosti oběti, okolnosti primární viktimizace a na reakci okolí a přístupu profesionálů a blízkých obětí.

⁵⁵ ČÍTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2004. s. 116 – 123.

⁵⁶ SVATOŠ, R., *Kriminologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 53 – 59.

⁵⁷ SOPKOVÁ, E., RAJTÁKOVÁ, I., ANDRUCHOVÁ, J., *Konat' proti násilíu na ženách a de'och*, 1. vyd. Bratislava: MPSVR SR 2008.

Ke zvláště zranitelným obětem bezesporu patří ženy, děti a senioři. Zjednodušeně můžeme říci, že ženy se stávají velmi často oběťmi sexuálního vydírání či zneužívání. U dětí se velmi často řeší to, že je s nimi špatně zacházeno. Jedná se jak o bití, hladovění, špatnou hygienu, tak i o psychický nátlak, ponižování a bohužel i o sexuální zneužívání. Senioři neboli staří lidé se stávají oběťmi asi nejméně často. Přispívá k tomu sociální izolace, která vzniká v důsledku rozvodu, ovdovění, zkrátka díky osamělosti. Jsou pak ideálními oběťmi pro vraždy, loupeže, krádeže, podvody. Často jsou oběťmi zlého nakládání ze strany svých rodinných příslušníků nebo personálu pečovatelských ústavů. Zde přichází v úvahu používání tělesných trestů, odpírání jídla a vody, znehybňování pomocí uvazování případně uspávání prostřednictvím léků. Oběť reaguje na prožitou situaci různě. Záleží na závažnosti skutku, na situaci, jejím věku, pohlaví, společenském postavení a na důvěře ve státní orgány, které mají jí způsobené příkoří, prošetřit.⁵⁸

4.4.2 Žena jako oběť

Zřejmě nejčastěji se obětí týraní stává žena, a to z důvodu její nesamostatnosti, závislosti, její nízké sebeúcty a neschopnosti se bránit. Často jsou to ženy, které v dětství zažili domácí násilí páchané ze strany otce. Izolace týrané ženy pak znesnadňuje hledání pomoci ať už u příbuzných nebo u příslušných pomáhajících orgánů. Pro oběť domácího násilí bývá značně stresující nejednoznačnost projevů agresora, zdánlivě nepochopitelné střídání rozdílných způsobů chování - fenomén Jekylla a Hyde. Muž střídá násilné chování s omlouváním, usmiřováním a demonstrativními projevy lásky. Týrané ženy trpí fyzicky, psychicky, často jsou ponižovány, manipulovány, izolovány. **Syndrom týrané ženy** – dochází k selhávání obranných mechanismů, žena přejímá odpovědnost z násilí za agresora, začíná se sebeobviňovat z příčin násilí a toto přijímá jako normu chování partnera. „*Agresorova manipulace vede týranou ženu k přesvědčení, že je neschopná, hloupá a redukuje její schopnost racionálně uvažovat, zejména pokud by šlo o interpretaci a řešení domácího násilí. O svých problémech nedokáže uvažovat s nadhledem a není si jista, jak by se měla v dané situaci chovat.*“ Hodnocení agresora ze strany týrané ženy neodpovídá skutečnosti a je velice zkreslené. Vnímá ho jako všemohoucího, kdy má pocit, že ví vše, umí vše zařídit. Namluví jí i evidentní nesmysly, což vyplývá ze skutečnosti, že je taková žena sociálně neorientovaná, nedokáže odhadnout chování jiných lidí, je ostražitější a méně důvěřivá. Soustředí se převážně

⁵⁸ KAISER, G., *Kriminologie Úvod do základů*. 9. vyd. Praha: C.H. Beck 1994. s. 221 – 240.

na schopnost rozlišit nástup agresorova útoku a vlastní přežití. U takové oběti se může rozvinout i tzv. stockholmský syndrom, který označuje stav, kdy je týraná žena zdánlivě nelogicky silně fixovaná na násilníka a neumí si představit, že by se někde jinde, měla lépe. Pokud je žena obětí týrání po delší dobu, může u ní dojít k úplné ztrátě sebeúcty, ztrácí schopnost rozhodování a je značně nejistá. Nedovede jednat v běžných životních situacích, působí rezignovaně a otupěle. Oběti domácího násilí častěji navštěvují psychiatra a mívají větší předpoklad, že se z nich stanou alkoholicí či drogově závislí jedinci a může u nich dojít ke vzniku disociační poruchy. V krajních případech je reakci oběti pokus o sebevraždu nebo zoufalý fyzický útok na agresora. Dalším znakem týrané ženy bývá i to, že je depresivní, trpí úzkostnými stavy, které mohou přerůst v somatické potíže.⁵⁹

4.4.3 Muž jako oběť

Syndrom týraného muže – týraný muž se projevuje jinak než týraná žena. Je to způsobeno větší mírou stigmatizace, kdy muž nese hůře to, že je obětí týrání, popírá to a není schopen požádat o pomoc. Muži jsou v menší míře týraní fyzicky, spíše jsou ponižováni, zesměšňováni, kritizováni a je zpochybňováno jejich postavení.⁶⁰ Z dosud provedených výzkumů je možno odvodit, že u mužů je menší pravděpodobnost toho, že se stanou obětí domácího násilí. Pokud k tomu dojde, děje se tak především v partnerských vztazích. Dále je zde menší pravděpodobnost jejich zranění. Pokud k něčemu takovému dojde, je mizivé procento mužů, kteří vyhledají lékařské ošetření. Muži jako osoby ohrožené domácím násilím mají větší šanci tento násilný vztah opustit, mají možnost rychleji sehnat práci a tím přístup k financím, ve svém obydlí se cítí bezpečně, což pramení zřejmě z toho, že si nepřipouští, že jsou obětí násilí, potažmo týrání. Násilí, kterému jsou muži ve společném obydlí vystaveni, je hlavně emocionální. Jedná se o nadávky, ponižování. Samozřejmě výjimkou není ani násilí fyzické. Zde převládají kopance, údery pěstí, házení věcí jako jsou nože, vázy, talíře apod. Ženy k týrání partnera využívají i společné děti, kdy otci zamezují styk s potomky, navádějí je proti otci a rovněž muži vyhrožují, že ho opustí, připraví o veškerý majetek, znemožní ho v zaměstnání. Muži jako skutečné oběti násilí potřebují pomoc a oporu, protože zažily

⁵⁹ VÁGNEROVÁ, Marie *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. s. 581-588.

⁶⁰ VÁGNEROVÁ, Marie *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. s. 581-588.

těžké emoční ztráty a psychická traumata. Tyto osoby jen málokdy vyhledají odbornou pomoc, ale vyřešit problém vlastními silami je pro ně téměř nemožné.⁶¹

4.4.4 Senior jako oběť

Pokud se jeví, že muži se málokdy stávají oběťmi domácího násilí, respektive, že je zde velká latence, musíme připustit, že u seniorů je tento ukazatel ještě horší a informovat o násilí páchaném na seniorech, ještě nižší. Tuto problematiku je velmi těžké zachytit. Senioři skutečnost o tom, že se staly oběti násilí, skrývají, protože se za ni stydí nebo v důsledku svého zdravotního stavu nejsou schopni nevhodnost chování rozpoznat. Násilnými osobami jsou zde totiž většinou nejbližší osoby. Jsou to velice často děti a vnuci. Mají strach, že pokud začnou svou situaci řešit, ztratí toho, kdo se o ně stará, na kom jsou závislí. Bojí se ztráty domova a přesunu do nemocnice, léčebny pro dlouhodobě nemocné či domova pro seniory. Na seniory jsou používány různé formy násilí. Tělesné, psychické, citové i sexuální. Dochází k finančnímu zneužívání a zanedbávání péče. V souvislosti s týráním v různých institucích se nejčastěji zmiňuje nerespektování lidské důstojnosti. Samozřejmě, že k této formě násilí může docházet i v tzv. rodinném kruhu. Skutečnost, že je senior obětí týrání je možné odvodit od tělesných znaků, jako jsou podlitiny, stopy po bití, nevysvětlené pády a úrazy, stesky na působení újmy, neobvyklé popáleniny, známky uvazování, podlitiny ve formě otisků prstů, podávání špatných a nevhodných léků, podvýživa, dehydratace, zanedbaná hygiena, škrábance, výrony, vpichy, a také známky dušení. Senior může vykazovat i známky psychického týrání. Může být psychicky labilní, zmatený, skleslý, plačtivý, apatický. U seniora se objeví deprese, úzkost, bezradnost, beznaděj. Začne mít problémy s příjmem potravy, spánkem. Znakem finančního a materiálního zneužívání je pak neobvyklé vydávání peněz, změny závěti, chybějící majetek, ztráta šperků a osobních věcí, podezřelé aktivity s platební kartou, výběry peněz z účtu, nedostatek pohodlí, úroveň péče, která neodpovídá jeho příjmům a majetkovému profilu.⁶²

Syndrom týraného seniora – „*můžeme vymezit jako zneužití důvěrného vztahu k seniorovi s cílem vlastního obohacení jeho majetkem či penězi. Násilí na seniorech v domácím prostředí totiž naplňuje všechny charakteristické rysy domácího násilí, jako je jeho opakování, dlouhodobost, téměř každodenní přítomnost a postupná vzrůstající*

⁶¹ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí Kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál 2011. s. 95 – 101.

⁶² ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí Kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál 2011. s. 126 – 130.

intenzita útoků. Útoky se odehrávají na soukromé půdě nebo na jiných místech, kam nedosahuje sociální kontrola.“⁶³

4.4.5 Traumatizace násilím

„Trauma je důsledkem dynamiky vztahu mezi obětí a násilníkem. Drama násilníka má kulturně zakotvenou triadickou strukturu násilník (pachatel, zločinec) – oběť – zachránce (hrdina). Trauma násilí je tak nakažlivé, že se přenáší i na osoby sociálně a psychicky blízké oběti. Tato sekundární traumatizace, není-li účinně zvládnuta, má tendenci přenášet se z generace na generaci, a stát se tak traumatem transgeneračním.“ Západní kultury si pak z tohoto schématu odvozují tzv. mýtus hrdiny, což je osoba, která oběť chrání před násilníkem. Hrdina k tomu často používá agresi, aby obranu oběti zvládl. Tímto způsobem pak společnost vnímá agresivitu jako schválený prostředek. Bezprostředním traumatem a posttraumatických stresem trpí velké množství obětí různých událostí. Patří mezi ně bezesporu i oběť týrání. Dochází k destrukci vnímání okolního světa a jeho bezpečnosti. Poplašnou reakcí je hyperaktivita oběti, která značí stres. Prožitá trauma se vrací často v podobě nočních můr.⁶⁴

⁶³ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí Kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál 2011. s. 126 – 130.

⁶⁴ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Fakta 1999. s. 137 – 138.

5 Kazuistika

Při výkonu své praxe se autorka této bakalářské práce opakovaně setkala s oběťmi domácího násilí. Jednalo se především o týrané ženy. Každý případ byl specifický, byly zde shodné rysy, a to jak v chování pachatele, tak i v náhledu oběti na jeho jednání. Rozhovory, respektive „výslechy“ obětí, ve ní vždy zanechali hlubokou stopu a dodnes si dokáže vybavit jména poškozených žen, jejich tváře a jejich ustrašené jednání.

S prvním takto závažným jednáním se setkala v roce 2014. V tu dobu na svém nynějším pracovišti pracovala zhruba 10 let. Obětí týrání byla v té době 34 letá žena. Na oddělení přišla v doprovodu své maminky. Na první pohled bylo zřejmé, že s touto mladou ženou není vše v pořádku. Byla to tzv. šedá myš. Zanedbaná, neupravená, neudržovaná „stará paní“. Bojácná, pohled upřený do země nebo na matku. V očích slzy, tichý hlas. Ještě před tím se koncem roku 2013 dostavila a podala oznámení na manžela, který měl narušovat jejich soužití. Věc byla vyhodnocena jako přestupek proti občanskému soužití. Každopádně již při tomto setkání bylo zcela jasné, že se v rodině této ženy dějí mnohem horší věci, než které dokázala uvést při svém prvotním oznámení. Posléze se tedy dostavila za pár dalších týdnů. To už se psal leden roku 2014. Byl podvečer. Velice dlouho trvalo, než byla schopna vysvětlit svůj důvod návštěvy. Ženu vzala do kanceláře. Dle jejího názoru zcela nevyhovující. Stůl s počítačem, židlička pro ženu a jinak strohé bílé zdi. Není to prostředí, ve kterém by se člověk dokázal uvolnit. Nicméně, tato žena pak postupně uváděla hrůzy, které se svým mužem zažívala. Sdělila, že jí manžel neustále, především psychicky týral. Toto spatřovala v tom, že jí manžel neustále vyslýchá, vedl monotónní hovory, které ona musela i několik hodin poslouchat, dotazoval se jí na nesmyslné věci, řešil různá čísla v jejich výpočetní technice, mobilních telefonech apod. a žádal od ní vysvětlení, jak se tam ta čísla vzala a co znamenají. Opakovaně ji v noci budil, když bez varování rozsvítil světla, stoupl si nad ni a požadoval vysvětlení jeho utkvělých představ. Tento stres u ní vyvolal chronické bolesti břicha. „Spouštěčem“ toho, že se vydala na policii, bylo, že jí jednoho dne doprovázel do zaměstnání. Když tam přišli, sedl si k jejímu počítači a začal si prohlížet historii prohlížených stránek. Pak se postavil a beze slov šel směrem k ní. Žduchnul do ní, pak jí dal facku. U toho byly přítomny i jejich nezletilé děti. Za pár dní se k této záležitosti vrátil a doma ji opět fyzicky napadl. Tentokrát údery pěstí do paže, později opakovaným strkáním do rukou a do její hlavy. Z vyjadřování této oběti bylo zřejmé, že si neví rady se svou rodinnou situací, manželovi se snaží vyhovět, aby nedocházelo k žádným útokům. I když byl muž vykázán, napsala s advokátem návrh

na prodloužení vykázání, tak uvedla, že neví, zda se odhodlá k tomu, aby tento návrh odeslala. Manžel jí mimo jiné začal říkat, že sice dosud jen mluvil, ale to už nebude, rozseká ji, ukopec jí hlavu, psychiky ji týral tím, že před ní na stůl položil utěrku s tím, aby viděla, kam poteče její krev. Neustále naznačoval fyzické útoky proti její osobě. Její muž měl u sebe „její“ mobilní telefon, na kterém by mohla být v případě potřeby, dostupná. Další výslech se odehrál zhruba za 11 dní. V tuto dobu již poškozená uvedla, že první náznaky o nevhodném chování jejího partnera vůči její osobě, zaznamenala v létě roku 2013. Její partner chtěl neustále vysvětlit nějaká čísla, vzkazy apod. Toto ona nedokázala, protože nechápala, o co mu jde. To stačilo k tomu, aby ji začal fyzicky napadat. Jednalo se o bouchání do paží a hrudníku, cloumání, facky, tahání za vlasy apod. Vždy jí to zdůvodnil tak, že ji napadl proto, že mu neodpovídá, nebo lže. Ať reagovala jakýmkoli způsobem, partner nebyl spokojen a bylo to důvod pro fyzické napadení. Mnohem hůře než tyto fyzické útoky, ale snášela jeho několikahodinové přednášky a žádosti o vysvětlení nelogických věcí. Pokud si dovolila odejít z bytu, ať už na nákupy, s dětmi, ke své matce, partner ji sledoval. Věděl vždy přesně, kam jde a jak dlouho se tam zdržela. Snažila se o vyřešení situace, kdy partner ji neustále sliboval, že už bude hodný a přemlouval jí, aby nepřerušovala jejich soužití. Nikdy své slovo nedodržel. Uváděla, že fyzické i psychické útoky byly v jejich domácnosti na denním pořádku. Nežádka u toho byly přítomny i jejich nezletilé děti, které se snažily odpoutat pozornost otce od matky, aby tak zabránily dalšímu fyzickému či slovnímu napadání. Uváděla, že na své osobě začala pozorovat změny, stala se přecitlivělo, často bezdůvodně propukala v pláč, byla neustále roztřesená, prožívala neopodstatněný strach, špatně spala a v noci se budila se strachem, že po ní partner bude zase vyžadovat nějaká vysvětlení. Největším problémem pro ni byly ty nekonečně dlouhé hodiny, kdy na ni partner mluvil. Vyhledala pomoc psychologa pro sebe i děti. Kontaktovala Bílý kruh bezpečí, vyhledala právní pomoc advokáta.

Život ženy se následně obrátil k lepšímu. Jednání jejího partnera bylo kvalifikováno jako týrání osoby žijící ve společném obydlí a zasláno k provedení dalších úkonů na službu kriminální policie a vyšetřování, a to na oddělení obecné kriminality. Dle získaných informací byl tento „pachatel“ odsouzen, což poškozené prospělo, neboť se začala uzdravovat a nebyla už to ta strhaná unavená neupravená žena. Opět nosí krásné šaty, makeup a na tváři úsměv.

Příběh druhý.....

Jednalo se o případ, který v autorce zanechal ještě hlubší stopu, než prvně uvedený. Shodou okolností se toto oznámení událo také v roce 2014. Tentokrát však popis uváděla mladistvá dívka. Pro policejní oddělení, kde bylo učiněno oznámení, se jednalo o velice známou rodinu. Matka poškozené, její babička a její otčím žili v jedné domácnosti. Otčím se snažil vyštvat babičku ze společného obydlí. Ta se sice zarytě bránila, ale nakonec v rámci zachování svého zdravého rozumu byt opustila. Ani v přítomnosti babičky se otčím nijak nežinýroval...po jejím odchodu však nastalo to pravé „peklo“. I když babička neustále oznamovala jeho protiprávní jednání, tak poškozená i její matka vždy trvaly na tom, že otčím se ničeho nedopouští a pouze babička dělá naschvály. Samozřejmě, že při kontaktu s tímto manipulátorem bylo všem zřejmé, kdo hovoří pravdu, ale jak se říká...důkazy chyběly. Ovšem až do dne, kdy se poškozená konečně rozhodla promluvit...Do chvíle, než se babička odstěhovala z jejich společně obývaného bytu, bylo vše ještě docela v pořádku. V momentě, kdy ji otčím vystrnadil, začaly obrovské problémy. Poškozená se svěřila s tím, že podle ní otčím matku týrá jak psychicky, tak i fyzicky. Toto oznámení ale učinila až poté, co i ona sama opustila společný byt. Uváděla, že otčím matku neustále bil, a to především ve večerních, nočních nebo brzkých ranních hodinách. K bití používal nejen ruce, ale i ostnatý obojek pro psa, berle nebo tvrdý pevný kabel. Takto se choval jak v podnapilém stavu, ale i tehdy, když byl střízlivý. Jako důkaz týrání uvedla, že i když byly s maminkou nemocné, otčím jim nařídil, že musí stát v koutě místnosti. Takto musely zůstat až do brzkých ranních hodin a nesměly se hýbat ani si sednout. Podle jejího názoru k tomu otčím neměl žádný konkrétní důvod, dělal to proto, že mohl. Neměl mu v tom kdo zabránit. Jim to zdůvodňoval tak, že je to proto, že ho babička špiní po městě nebo proto, že na ni její otec neplatí alimenty. Při tomto jim nadával velmi vulgárními výrazy. Padaly snad všechny existující nadávky. Vždy musely být zticha, aby sousedé nevěděli, že u nich k něčemu podobnému dochází. Poškozenou týral i tím způsobem, že jí vyhrožoval, že pokud nevypíchne svému otci oko za to, že na ni neplatí výživné, tak on otčím vypíchne za trest oko jí. Ona se snažila vždy bránit a dokonce bránila i matku. Sdělila, že jí několikrát otčím držel nůž pod krkem a říkal jí, že jí podřeže a zakazoval jí, aby bránila matku. Otčím velmi holdoval alkoholu a dle jejího názoru byl i uživatelem tvrdých drog. Tyto jí nabízel a podle jejího názoru je dával její matce do pití a nutil ji, aby to vypila. Donutil ji i k tomu, by si aplikovala drogu nosem. Držel ji pod krkem tak dlouho, dokud ho neuposlechla. Nutil její matku i k tomu, aby poškozenou bila. Pokud ho neuposlechla a odmítla dceru fyzicky potrestat, byl schopen matku mlátit i pět hodin v kuse. Pokud už toto násilí nebyla schopna vydržet,

vyhověla otčímovi a poškozenou zbila. Když jí musela bít, tak to bylo vodítkem nebo psím ostnatým obojkem. Na dotaz, proč se poškozená se svým utrpením nesvěřila někomu dříve, uvedla, že to bylo ze strachu. Otčím jim vyhrožoval tím, že pokud se někomu svěří, zabije je, podřízen apod. Ze stejného důvodu ani matka nikdy nic neoznámila a i když u nich policie opakovaně prověřovala různá oznámení, vždy stála na straně svého partnera. Bály se, že by mohl své hrozby naplnit. K osobě svého otčima také uvedla, že byl velký manipulátor a vždy dokázal její matku tak ovlivnit, že dělala vše, co jí přikázal. Byla zcela pod jeho vlivem. Lhala policii, sociálce, babičce, jí, prostě všem. Nedokázala se z jeho vlivu vymanit. Nedovolil jí ani to, aby chodila do zaměstnání. Chtěl jí mít neustále pod dozorem. Díky němu se přestala bavit se svou sestrou i matkou.

Tato rodina byla autorce práce velice známá. Poškozenou znala od jejích školních let. Prakticky nebyl jediný týden, kdy by se neřešilo nějaké oznámení v této rodině. Většinou šlo o nesmyslná oznámení s cílem šikanovat babičku poškozené nebo různé instituce, policii nevyjímaje.

I tento případ však dopadl velmi dobře. I toto pachatelovo jednání bylo vyhodnoceno jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. I tato věc pak byla řešena v gesci služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality. Pachatel byl odsouzen, ale než mohl vykonat pozemský trest, dohnala ho světská spravedlnost.....

Dnes je poškozená spokojenou maminkou malé holčičky a její maminka může opět svobodně chodit do zaměstnání, stýkat se s kým chce a kdy chce, oblékat se dle svého uvážení, nosit účes, který jí vyhovuje....

Příběh třetí a pro autorku osobně, nejotřesnější.....

Píše se rok 2021. Autorka práce přichází ráno do zaměstnání a již po několika minutách ví, že pracovní den bude velmi náročný. Ale začalo to opět nevinně, tak jako ve většině případů, ve kterých se objevila týraná osoba...vždy to začínalo slovy...bude nutno řádně vyslechnout paní XY. Je třeba ženský přístup a zkušenosti...částečně je to pravda, ale ihned při prvotním kontaktu s osobu, která je obětí týrání, musí zapracovat veškeré nastavené systémy.... Nelze přece čekat, až přijde žena, někdo kdo už vyslyšel oběť týrání, někdo kdo je empatický apod. Každý policista by měl vědět jak postupovat. Jak s takovou osobu jednat, koho požádat o pomoc apod. I když je velké množství publikací, neustále se o domácím násilí hovoří, existují pomáhající instituce,

probíhají různá školení apod., tak stále je realita naprosto jiná. Lidi není možné zařadit do škatulek a týrání není možné nacpat do tabulek. Každý případ je jedinečný. Naštěstí i v tomto případě se dá hovořit o úspěch. Žena se dostala z područí tyrana, opět se kontaktovala se svou rodinou, dítě nemusí vyrůstat v toxickém prostředí. Jen snad, aby se zahojily způsobené rány, k čemuž snad pomůže čas.

...duben roku 2021. Na policejní oddělení se dostavila žena s oznámením, že byla slovně a především velmi vulgárně napadena ze strany svého přítele. Věc byla evidována jako přešůpek proti občanskému soužití. Druhý den tedy měl proběhnout výslech této ženy, aby byly zjištěny detaily jejího soužití s druhem. Na obvodní oddělení se dostavila se svým malým synem. Jednalo se o batole, které neustále plakalo, dožadovalo se pozornosti a znemožňovalo tak provedení relevantního výslechu. Lucie sdělila, že nemá nikoho, kdo by jí dítě pohlídal. Vzhledem k nevhodným podmínkám na oddělení tedy bylo dohodnuto, že podání vysvětlení proběhne v domácnosti poškozované. Výslech trval 6 hodin..... Je potřeba popsat chování poškozované po příchodu do její domácnosti, která byla naprosto perfektně uklizená. Vše bylo čisté, uspořádané, nikde neleželo nic, co by patřilo na jiné místo. Nebylo zde žádné neuklizené nebo vytahané nádobí. Hračky dítěte se nikde nepovalovaly....naprosto sterilní prostředí. I přesto se poškozovaná neustále omlouvala za nepořádek a nečistotu, protože neměla čas uklidit!?! Samotný výslech pak probíhal v místnosti s jídelním stolem a židlemi. Autorka jako vyslyšahající policistka byla vyzvána, aby se posadila ke stolu. Předpokládala, že i poškozovaná se posadí ke stolu. Nikoli. Postávala ve dveřích, svetr, který měla oblečený, si neustále utahovala kolem těla a až na výzvu se usadila. Ke zděšení vyslyšahající na malou dřevěnou židličku u vstupních dveří místnosti. Když mluvila, dívala se do země. Aby se mohla podívat do očí policistky, musela svůj pohled zvednout o dobrý půl metr. Naprosto podřízený postoj. Když pak ovšem začala mluvit, hrnul se z ní proud slov, popisovala různé události, ke kterým mezi ní a partnerem došlo, neustále přeskakovala z jedné věci na druhou.. Rozpovídala se o svém životě s partnerem. Uvedla, že s partnerem mají dlouhodobý vztah. První kaňka na jejich vztahu byla ta, že se vedle bytu jejich rodičů nastěhoval její bývalý přítel. V tu dobu však ona už doma nebydlela. I přesto to příteli vadilo. Nepřišlo jí na tom v ten okamžik nic zvláštního. Partner si však nepřál, aby jezdila k rodičům na návštěvy, protože jí podezíral z toho, že bude v kontaktu se svým bývalým přítelem. Dále mu vadilo to, že si psala s lidmi, které znala z minulosti. Začal jí kvůli tomu vulgárně nadávat. Označoval jí za prostitutku, a že by za peníze šla s každým...I když spolu ještě nebydleli, tak partnerovi začaly vadit lidé z její minulosti, kdy tyto jí neustále vyčítal a podezíral

ji z toho, že mu neříkala pravdu. I přesto si našli společné bydlení. Chvíli poté, co spolu začali bydlet, jeli na výlet. Přišla ji zpráva od muže, kterého znala z minulosti. Ihned si zasloužila ránu loktem do ruky. V tu dobu už se nestýkala se svou vlastní rodinou. Kontakt přerušila proto, že podle ní ji neustále volali a zjišťovali informace. To ji prý vadilo. Upřednostnila tedy svého partnera. Měla pocit, že jí chtějí mluvit do života a kontrolovat ji. Vzápětí ale sama uvedla, že jí její partner zakázal říct rodičům, že ukončila školu a že se jí narodilo dítě. Partner ji vyčítal, že když se setkal s její rodinou, dovolila jim, aby na něj křičeli. Jelikož měli s partnerem neshody, chtěla se s ním rozejít. Zavolala na pomoc rodinu. Partner jí nedovolil, aby si vzala své věci, respektive aby její rodina vstoupila do jeho bytu, a tak jí věci vyházel ven v pytlích. Dělal pro ní první poslední?!? Slova poškozené. Následně pokračovala větou.. první facku jí dal před Vánoci proto, že chtěla dát své matce vánoční dárek. Když ji kontaktovala rodina nebo známí, přečetla si zprávu a ihned ji smazala, aby partner nevěděl. Jinak by totiž opět křičel a ptal by se, proč si s nimi píše, kdy řekla, že s nimi v kontaktu nebude. Prostě se bála. Navíc měl pravdu v tom, když říkal, že její rodina na něm nevidí nic hezkého a ona mu chtěla vyhovět. Ale také chtěla být v kontaktu se svou rodinou. To ovšem nebylo možné, protože partner řekl, že když se k němu nechovají hezky, což je její chyba, nebude se s nimi stýkat. Každopádně se pak dali znovu dohromady a začali společně žít. Zde došlo k prvnímu fyzickému napadení. Bušil do ní pěstmi, palcem jí tlačil do oka, kopal do ní. Měla otřes mozku, podlitiny a pohmožděnin. Důvodem napadení bylo to, že jí opět přišla zpráva na mobil. Po napadení se odplazila do ložnice. Ráno jí bylo velmi špatně, v zrcadle zjistila, jak vypadá její obličej a rozhodla se vyhledat ošetření. Partner viděl, jaké jsou následky jeho jednání, nešel do práce a společně vymýšleli, co uvedou v nemocnici k jejímu stavu. Shodli se na tom, že spadla při jízdě na kole. Její rodina podala oznámení, ale ona na policii pravdu neřekla. Nechtěla, aby byl partner trestně stíhán. Pak ji napadl opět, kdy skončila na pohotovosti. Přiznala, že byla fyzicky napadena, ale věc nahlásit nechtěla. Pak otěhotněla a zdálo se, že se situace uklidnila. Na chvíli...po nějaké době po narození syna jej přebalovala. U přebalovacího pultu jí partner udeřil zezadu do žeber. Pak se hádky opět začaly stupňovat. Vyčítal jí, že se nedokáže postarat o dítě, řval na ni a občas jí vrazil facku. Říkal jí, že je nezodpovědná matka, vyhrožoval sociálkou. Nadával jí, že neumí uklízet, že má všude bordel apod. Vyčítal jí, že v předchozím bydliště neuměla zhasínat, že ji vše musel naučit. Dožadoval se, aby při opuštění pískoviště otáčela bábovičky, aby do nich nenapršelo, vadilo mu, že polštáře nejsou vyrovnané v přímce a kořenky jsou nesrovnané. Hledal si záminky pro výčitky, říkal jí, že je prase, které se neumí postarat o domácnost.

Začala se bát, aby doma neudělala zase něco špatně. Cokoli totiž udělala, nikdy partnerovi nevyhověla. Přerušila kontakt s veškerými známými. Neměla žádnou bližší kamarádku, které by se mohla svěřit. Finance měli, dá se říci společné, ale partner měl pocit, že by měla přispívat více, tak si při mateřské našla brigádu. Pak začala pracovat. Partnerovi nepřiznala pravou výši výdělku, protože si začala odkládat prostředky stranou, neboť ji opět začal vyhazovat z domu. Zaplatila si veškeré své výdaje a zbytek odevzdala partnerovi. Bylo to proto, že jí řekl, že když byla na studiích, tak jí živil a že teď mu bude dávat peníze ona. Podvolila se. Měla spořicí účet, i tyto peníze dala partnerovi. Bylo to proto, že jí partner v minulosti dával dárky a teď chtěl kompenzaci. Vzala si na svou osobu půjčku, aby partner mohl zaplatit nějaký svůj dluh. Další půjčku si vzala, aby partner mohl opravit střechu na svém domě. Původně nastoupila mateřskou dovolenou ona, ale pak se partnerovi nelíbilo, jak vede domácnost, a tak šel na mateřskou on a ona nastoupila do zaměstnání. Chtěl po ní, aby nechala přístupný facebook a email a pak chodil na počítač a prohlížel si s kým je ve styku apod. Nutil jí, aby si mazala veškeré fotky a důkazy o tom, že ji napadl. Pořádila si i zvukovou nahrávku toho, jak s ní jednal.

Tuto nahrávku si autorka práce v rámci prověřování věci musela vyslechnout a ještě dnes jí běhá mráz po zádech. Tyto zkušenosti jsou ovšem bohužel, nepřenositelné.

Začal ji vyčítat, že kvůli ní musel přestat se sportem, když se jej ptala na to jak se má, vyčítal jí, že ho vyslýchá. Když se nezeptala, vyčítal, že se o něj nezajímá.

„Mám i fotky toho, jak mi vytrhal vlasy. To je při tom, když mne fyzicky napadne při hádce, když mi říká, že se s ním mám bavit. Když neodpovím hned, tak mne zatahá za vlasy, dloubne do mě, strčí do mě, praští mě. Prostě je to skoro na denním pořádku. On mi pořád říká, že se s ním nebavím, že mu neodpovídám apod. Vyčítá mi, že mlčím, když začnu mluvit, tak zase říká, že mluvím až potom, co mi jednu vrazí apod. Začal mne vyhazovat z domu, syn plakal, tak mi říkal, ať jdu za ním. Pak začal rvát, a praští mě pěstí nebo mě nakopl. Ležela jsem před tím na zemi. Mám takové stavy, že když mne napadá, tak se klepu a nejsem schopná udělat to, co po mě chce. Tyto stavy jsem nikdy před tím neměla. To až do doby co jsem s partnerem. Je fakt, že co jsem s ním,

že mám chuť na sladké. Vyčítá mi, že sežeru víc než chlap, že pořád něco jím a piju, že všechno sním. Že jen spím a jím a starám se o kočky..“⁶⁵

Zpověď týraných mužů

Se svou partnerkou začal chodit v patnácti letech. Když byl na vojně, otěhotněla. Vzali se. Po vojně se vrátil a ona čekala druhou dceru. Prvních deset let žili spokojeně, ale začali se objevovat první signály. Byla zlostná, vzteklá, rozbíjela věci. Dalo se to snést. Poslední čtyři roky manželství byly výstupy na denním pořádku. Jednalo se spíše o psychické útoky, protože na fyzické, díky své tělesné konstituci, nestačila. Spouštěčem násilného chování byly drobnosti. Největší problém byl v tom, že se její jednání nedalo předvídat. Když došlo k hádce, tak se pak uklidnila a snažila se být hodná. Dlouho si nedokázal připustit, že se stal obětí domácího násilí a že byl týraný. Ve společnosti se chovala naprosto odlišně. Ztrapňovala ho, on se jí většinou snažil omlouvat. Když její chování začalo mít dopad i na jejich děti, odešel z tohoto vztahu a děti vzal s sebou.

Druhý případ – Takhle to narůstalo a stupňovalo se to a ž to přešlo k napadání fyzickému. Nechtěl jí ublížit, protože když by ženě vrazil chlap, tak to odskáče. Raději volil tuto variantu. Nevrazil jí, protože by to dopadlo špatně. Slíbila, že už se tak chovat nebude. Vydržela to asi měsíc, a pak se to vše vrátilo do starých kolejí. Byla vulgární. Žili si dobře, měli nový dům, jezdili na dovolenou. Stěžovala si na finance, ale on vždy dokázal našetřit. Rodina nestrádala. Pak začala navádět i děti proti němu. Když měli kolem dvanácti, třinácti let, všiml si, že s ním nechtějí moc komunikovat. Zjistil, že je navádí a mluví o něm hrubě. Zesměšňovala ho před dětmi. Mluvila i o sexuální stránce. Když to slyšel, tak mu bylo hanba. Manželka ho hrubě a sprostě urážela. Při jednom incidentu stál proti ní na schodech. Nechtěl jí ublížit, tak se rozhodl odejít pryč. Chytla ho za vlasy, stáhla dolů a kolenem ho skopla ze schodů.

Třetí muž – měla tendenci do něj kopat. Směřovala do nohou, rozkroku, zadku. Podvědomě se bránil. Pak to vzdal a odešel. Nedopustil by se nikdy násilí na druhém pohlaví. Křičela a nadávala mu před dcerami. Učil se s dětmi. Vadilo jí, že se věnuje dcerám a že za ním chodí více než za ní. Byla oblíbená mezi lidmi, protože se před nimi chovala jinak než k němu. Před návštěvou se ihned změnila. Byla jako žena dvou tváří. Samozřejmě se i k nim před návštěvou chovala hezky. Nejdříve jim to vadilo, ale pak byli

⁶⁵ vlastní

šťastní a byli rádi za každou návštěvu. Věděli, že se k nim bude v ten moment chovat hezky. Po odchodu návštěvy se okamžitě změnila.

Poslední zpovídaný – přišel domů, cítil alkohol a cigarety přesto, že partnerka byla těhotná. Upozornil ji, že to není vhodné. Šla k němu, kopl ho. Šla k dceři a dveře zabouchla. Zvedl ruku, aby ho dveře neuhodily a prošel díky tomu skleněnou výplní. Nevěděl, co dělat. Byl v šoku. Záchránce řekl, že zakopl. Věděl, že to tak nejde. Ona se omlouvala, že už se to nebude opakovat. Na veřejnosti se chovala jako pohodový a starostlivý člověk. Raději to nekomentoval. Nechtěl, aby lidé věděli, jak to skutečně je. Věděla, že má nemocná záda, tak toho využívala a mlátila jej přes ně. Začal se útokům bránit, ale pasivně. Vzala na něj nůž na dorty, chtěl jí chytit za zápěstí, pořezala mu při tom ruku. Když přišla zezadu, nedokázal se bránit a schytl ránu přes záda nebo kolena. Když se blížila, dával si pozor.⁶⁶

5.1 Shrnutí

V rámci dosavadní autorčiny dvacetileté praxe s případy týrání osoby ve společném obydlí, domácího násilí a přestupků proti občanskému soužití vidí autorka velmi výrazný problém ve správné právní kvalifikaci skutků. Opakovaně se setkala s případy, které byly vyhodnoceny naprosto neprofesionálně. Přičítá to nejen nezkušenosti osob, které se s týranými osobami setkaly pouze příležitostně, ale problém vidí i ve zlehčování následků a dopadů na oběti. Dalším problémem je dle autorky i to, že se spoléhají na to, že se záležitosti bude věnovat někdo jiný, třeba zkušenější nebo, což je velmi častý obrázek, ten, kdo se nebojí rozhodnout o rázném vyřešení situace. Tím může být již zmiňovaný institut vykázání, vydání předběžného opatření či dokonce umístění násilníka do vazby. Nesčetněkrát se autorka práce setkala se skutečností, kdy při prvotním vyhodnocení oznámení občana byla věc kvalifikována jako přestupek proti občanskému soužití, avšak při podrobnějším výslechu osoby se prokázala nejen dlouhodobost násilného jednání ze strany pachatele, ale také velmi velká závažnost. Již zde vidí autorka práce velmi zásadní problém, když oběť takového trestného činu by neměla být vyslýchána opakovaně a nucena, aby traumata zažívala zas a znova. Dalším úskalím je podle ní i nejednotnost postupu, ale především a zcela zásadní věc,

⁶⁶ *DOMÁCÍ NÁSILÍ NA MUŽÍCH: SVĚDECTVÍ*. Režie Romuald Štěpán ROB, ČT [cit. 2024-01-31], dostupné z [www:<http://edu.ceskatelevize.cz/video/10682-domaci-nasili-na-muzich-svedectvi>](http://edu.ceskatelevize.cz/video/10682-domaci-nasili-na-muzich-svedectvi)

což je nepřenositelnost emocí. Tzv. na papír se jen velice těžce zachycuje rozpoložení oběti, její strach, traumata apod. Autorka práce ze své praxe ví, jak velice těžké a časově náročné je „přesvědčit“ oběti, aby se se svým utrpením svěřily. V případě, že se podaří tyto hradby prorazit, pak mají oběti snahu vše rychle vychrlit a dlouho potlačované příkoří vypustit napovrch. Po tomto prvotním výlevu ovšem dochází ke stabilizaci jejich situace, když se oběť již necítí přímo ohrožena násilníkem. V takovém případě velmi často přestává spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Odmítá opakovaně podat vysvětlení, neboť se již nechce záležitostmi zabývat. Kýženého výsledku, a tedy vlastního bezpečí již dosáhla a co bude s násilníkem – pachatelem, který ji již neohrožuje, vlastně neřeší.

Na základě analýzy výše uvedených kazuistik autorka práce navrhuje: **v případě prvotního kontaktu s osobou, která by mohla být obětí týrání, potažmo domácího násilí, pořídit videozáznam, který by byl součástí případného soudního přelíčení a především, aby takový úkon byl prováděn jako neopakovatelný a neodkladný.** Dle názoru autorky by se tím zabránilo opakované viktimizaci obětí, byl by jasně zachycen stav oběti, její rozpoložení, obavy, strach z násilníka, její rozporuplné chování vůči pachateli atp.⁶⁷

5.2 Rozbor prvostupňových rozsudků a statistiky PČR, ÚO Nový Jičín

V rámci analýzy vydaných rozsudků soudů ve věci trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle ustanovení § 199 TZ, byly vyžádány přehledy rozsudků Okresního soudu v Novém Jičíně a Krajského soudu v Ostravě. Jednalo se o rozsudky prvostupňových soudů za období let 2018 až 2023. Informace těchto institucí byly vyžádány na základě zákona č. 106/1999 Sb. zákon o svobodném přístupu k informacím. Poskytnutí informací proběhlo dle ustanovení § 14 odst. 5 písm. d) předmětného zákona č. 106/1999 Sb.⁶⁸ Z informací Okresního soudu v Novém Jičíně bylo zjištěno, že bylo vydáno pouze sedm odsuzujících rozsudků. Vyjma jednoho, byly všechny udělené tresty podmíněčně odloženy na zkušební dobu. Jednalo se o úhrnné a souhrnné tresty. Pouze jeden byl uložen za zkoumaný trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Pachatelem byl vždy muž při věkovém rozpětí od 28 let do 48 let a obětí žena, přičemž nejmladší bylo pouze 21 let a nejstarší 69 let. Z přehledu, který byl poskytnut z Krajského

⁶⁷ vlastní

⁶⁸ ČESKO. Zákon č. 106 ze dne 11. května 1999 o svobodném přístupu k informacím In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999.

soudu v Ostravě, se pak podává, že za stanovené období let 2018 až 2023 bylo vyneseno 11 rozsudků. Pachatelem byl opět vždy muž a obětí žena a v jednom případě i dítě. Nejmladší pachatel byl v alarmujícím věku 21 let a nejstaršímu bylo 51 let. Nejmladší oběť dosáhla věku 13 let a shodou náhod byla nejstarší obětí matka této oběti, které bylo 43 let. Zde již byly uděleny daleko přísnější tresty, a to proto, že Krajský soud v Ostravě byl v těchto řízeních prvostupňovým, když se jednalo o skutky s dolní hranicí trestní sazby minimálně pět let. Byl udělen jeden podmíněný trest odnětí svobody. Zbývající tresty byly uděleny v rozmezí od pěti let až do 11 let a 6 měsíců.⁶⁹

„Krajský soud koná v prvním stupni řízení o trestných činech, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest.“⁷⁰

Tabulka č. 1 Analýza rozsudků Okresního soudu v Novém Jičíně

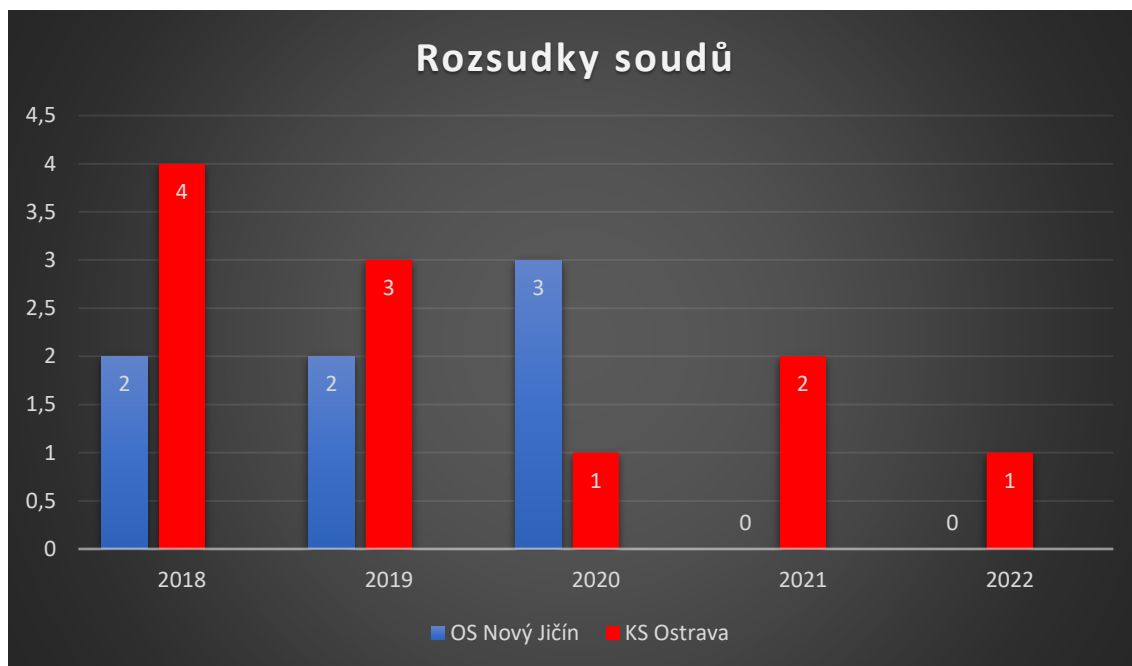
Rok	Pachatel		Oběť		Druh trestu	Délka trestu	Zkušební doba
	Pohlaví	Věk	Pohlaví	Věk			
2018	muž	43	žena	33	Podmíněný	10 měsíců	24 měsíců
	muž	28	žena	21	Úhrnný, podmíněný	10 měsíců	18 měsíců
2019	muž	44	žena	34	Souhrnný, podmíněný	15 měsíců	30 měsíců
	muž	41	žena	69	Úhrnný, podmíněný	12 měsíců	30 měsíců
2020	muž	36	žena	30	Podmíněný	15 měsíců	30 měsíců
	muž	48	žena	43	Souhrnný	OPP 300 hodin	
	muž	38	žena	41	Úhrnný	36 měsíců	

⁶⁹ vlastní

⁷⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vyd. Praha: Leges, 2013. s. 139.

Tabulka č. 2 Analýza rozsudků prvostupňového Krajského soudu Ostrava

Rok	Pachatel		Oběť		Druh trestu	Délka trestu
	Pohlaví	Věk	Pohlaví	Věk		
2018	muž	26	žena	43 a 13	Nepodmíněný	5 let a 6 měsíců
	muž	51	žena	28	Nepodmíněný	9 let
	muž	33	žena	25	Podmíněný	3 roky/ 5 let
	muž	32	žena	38	Nepodmíněný	5 let a 6 měsíců
2019	muž	21	žena	25	Nepodmíněný	8 let a 6 měsíců
	muž	34	žena	25	Nepodmíněný	8 let
2020	muž	33	žena	36	Nepodmíněný	8 let
2021	muž	30	žena	23	Nepodmíněný	8 let
	muž	37	žena	32	Nepodmíněný	11 let a 6 měsíců
	muž	43	žena	29	Nepodmíněný	7 let
2022	Muž	24	Žena	19	Nepodmíněný	5 let

I přesto, že autorce práce bylo z její služební činnosti známo, že obecně se tyto skutky nedostávají až k soudnímu projednání, byly pro ni získané výsledky velice překvapující a alarmující. Z poskytnutých přehledů bylo totiž zjištěno, že za pět let, od roku 2018 do roku 2022, došlo k vynesení pouze 18 odsuzujících rozsudků. Vzhledem k tragickým výsledkům se autorka práce dále zabývala otázkou, kolik trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí bylo oznámeno a šetřeno policejními orgány v rámci územního odboru Nový Jičín, pro něž jsou prvnostupňovými soudy Okresní soud v novém Jičíně a Krajský soud v Ostravě. Opět byl využit institut volného přístupu k informacím, který zaručuje výše zmiňovaný zákon č. 106/1999 Sb. a na KŘP Ostrava, Tiskové oddělení byl vyžádán přehled registrovaných případů týrání osoby žijící ve společném obydlí za období let 2018 až 2023. Analýzou poskytnutých informací byly zjištěny následující skutečnosti. Ze šedesáti případů, které byly oznámeny jako týrání osoby žijící ve společném obydlí, bylo vyneseno pouze 14 odsuzujících rozsudků, což je pouze 23,3 procent! Dvacet z uvedených případů, tedy 33,3 procent, bylo následně vyhodnoceno pouze jako přestupek proti občanskému soužití, a to z různých důvodů, kam musíme zařadit i neochotu obětí opětovně k věci podat vysvětlení. Mimo jiné policejní orgán SKPV, který tato oznámení prověřoval, některá oznámení chybně odložil s tím, že by oběť nedala souhlas s případným stíháním pachatele, kterého považovala za osobu blízkou. Což je dle platné právní úpravy zcela nemožné, když k řešení trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí není potřeba dáti souhlas dle ustanovení § 163

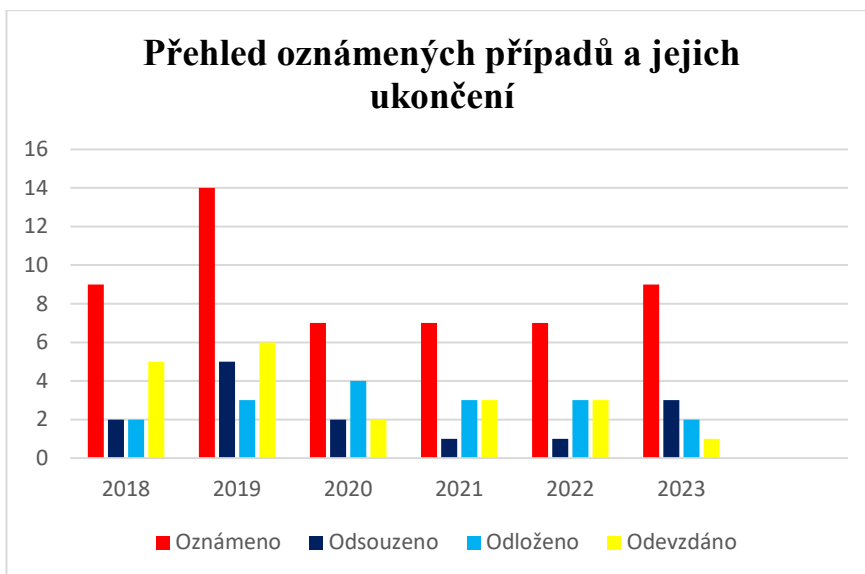
TŘ. Tato skutečnost se pak promítla i u 17 skutků, které byly odloženy dle ustanovení § 159a odst. 1 trestního řádu. Tedy dalších 28,3 procent. Pokud tedy sečteme počet odložených trestných činů a počet věcí, které byly pro prošetření jako přestupky odevzdány k projednání k příslušnému správnímu orgánu, dostaneme se na hrozivé a alarmující číslo 64,3 procent! Z těchto oznámených případů bylo jako pachatel označeno 90 procent mužů a pouze 10 procent žen. Tomuto samozřejmě odpovídá i procentuální vyjádření obětí, kdy 93,3 procent byly ženy a pouhých 6,7 procenta muži. Dalším rozbořením získaných informací bylo zjištěno, že byly zastoupeny veškeré možné druhy vztahů mezi osobami žijícími ve společném obydlí.

Tabulka č. 3 Analýza trestních oznámení u útvarů Územního odboru Nový Jičín

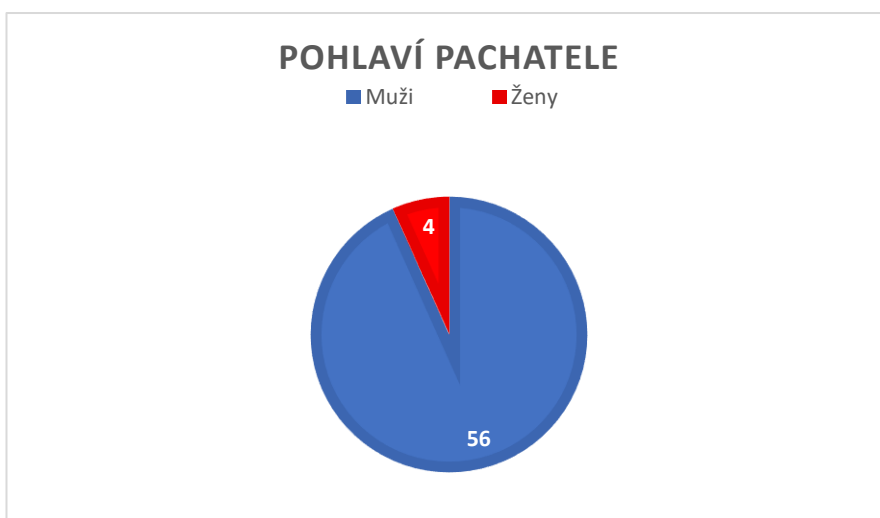
Rok	Pachatel		Vztah	Oběť		Způsob ukončení
	Pohlaví	Věk		Pohlaví	Věk	
2018	Ž	70	snacha/tchýně	Ž	90	OS NJ tr. příkaz
	M	60	syn/matka			Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2018	M	42	syn/matka	Ž	69	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2018	M	47	syn/matka	Ž	88	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
	Ž	41	snacha/tchýně			
2018	M	35	druh/družka	Ž	36	Odloženo 159a/1
			otčím/dcera družky	Ž	10	
2018	M	71	manžel/manželka	Ž	67	OS NJ rozsudek
2018	M	33	manžel/manželka	Ž	57	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2018	M	44	manžel/manželka	Ž	41	Odevzdání MěÚ § 159a/1a, b tr.ř.
2018	M	43	manžel/manželka	Ž	47	Odloženo 159a/1
2018	M	46	manžel/manželka	Ž	41	OS NJ rozsudek
2019	M	57	druh/družka	Ž	49	OS NJ rozsudek
2019	M	46	syn/matka	Ž	67	Odevzdání OÚ § 159a/1a,b tr.ř.
2019	M	52	manžel/manželka	Ž	25	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
			otec/dcera	Ž	51	
2019	M	32	manžel/manželka	Ž	29	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2019	M	58	manžel/manželka	Ž	64	Usnesení KS OV § 22/2 tr.ř. - MěÚ
2019	M	41	syn/matka	Ž	69	OS NJ tr. Příkaz
2019	M	22	syn/matka	Ž	46	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2019	M	68	syn/matka	Ž	87	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
	Ž	65	snacha/tchýně			
2019	M	42	druh/družka	Ž	41	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2019	M	37	druh/družka	Ž	40	OS NJ rozsudek
2019	M	32	druh/družka	Ž	36	OS NJ rozsudek
2019	M	45	druh/družka	Ž	34	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2019	M	46	manžel/manželka	Ž	46	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2019	M	35	druh/družka	Ž	28	OS NJ rozsudek
2020	M	35	manžel/manželka	Ž	32	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2020	M	62	manžel/manželka	Ž	61	NPO

2020	M	24	syn/matka	Ž	44	OS NJ rozsudek
2020	Ž	75	švagrová/švagrová	Ž	88	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2020	M	41	druh/družka	Ž	36	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2020	M	48	manžel/manželka	Ž	43	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2020	M	33	manžel/manželka	Ž	30	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2021	M	39	manžel/manželka	Ž	32	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2021	M	27	druh/družka	Ž	25	Odloženo § 159a/2 tr.ř.
2021	M	44	druh/družka	Ž	29	OS NJ rozsudek
2021	M	50	druh/družka	Ž	27	Odloženo § 159a/2 tr.ř.
2021	M	59	druh/družka	Ž	60	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2021	M	36	druh/družka	Ž	28	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2021	M	46	manžel/manželka	Ž	48	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2022	M	17	chovanci	M	5	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2022	M	44	manžel/manželka	Ž	44	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
			otec/syn	M	15	
			otec/syn	M	17	
2022	M	13	syn/matka	Ž	45	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
			bratr/sestra	Ž	4	
			bratr/sestra	Ž	7	
			bratr/bratr	M	10	
			bratr/bratr	M	12	
2022	M	47	druh/družka	Ž	27	OS NJ rozsudek
2022	M	39	přítel/přítelkyně	Ž	17	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2022	M	52	přítel/přítelkyně	Ž	39	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2022	M	34	druh/družka	Ž	28	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
			otec/syn	M	3	
2023	M	47	manžel/manželka	Ž	38	Odevzdání MěÚ § 159a/1a tr.ř.
2023	M	46	manžel/manželka	Ž	46	OS NJ rozsudek
2023	M	41	partner/partnerka	Ž	20	NPO
2023	M	39	manžel/manželka	Ž	33	OS NJ rozsudek
2023	M	44	manžel/manželka	Ž	39	Odloženo § 159a/2 tr.ř.
2023	M	30	druh/družka	Ž	31	Odloženo § 159a/1 tr.ř.
2023	M	35	druh/družka	Ž	30	
2023	M	29	druh/družka	Ž	29	
2023	M	49	manžel/manželka	Ž	51	

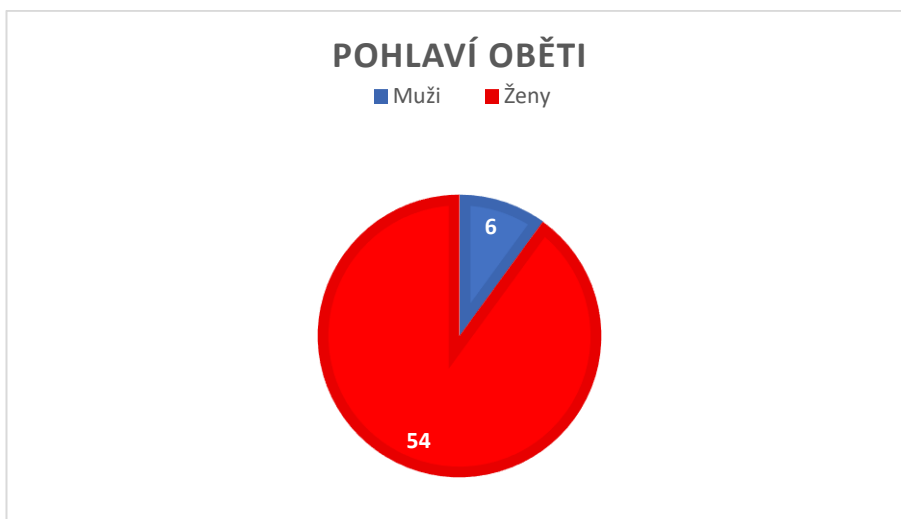
Graf č. 1 Přehled oznámených případů týrání osoby žijící ve společném obydlí na Územním odboru Nový Jičín a způsob jejich ukončení

Graf č. 2 – Přehled pohlaví pachatelů

Graf č. 3 Přehled pohlaví obětí

5.3 Shrnutí soudní a policejní praxe

Jak vyplývá ze shora uvedeného rozboru soudní praxe a přístupu policejních orgánů v rámci Územního odboru Nový Jičín, způsob řešení trestných činy týrání osoby žijící ve společném obydlí je znepokojující a mnohdy neodborný. V přehledu je zcela zřejmé, že velice malé procento oznámených věcí, je po provedeném šetření zasláno k rozhodnutí soudu. Z tohoto malého čísla, pak dojde k potrestání pouze mizivého procenta pachatelů, když v případě, že je prověřován či vyšetřován pouze zkoumaný trestný čin, je udělen nepodmíněný trest zcela výjimečně nebo vůbec. Pakliže dojde k výraznému soudnímu postihu, musí se jednat o velmi závažné jednání pachatele nebo poškození oběti. Také je zcela zjevné, že se musí přidružit ještě další trestné činy, kterých se pachatel vůči oběti dopustí. Jednoznačně vyplývá, že nejen policisté na základních policejních článcích, tedy na obvodních odděleních, ale velice často i kriminalisté sloužící na oddělení obecné kriminality, kteří se zabývají vyšetřováním zkoumaného trestného činu, velmi chybují v konečné právní kvalifikaci a rovněž oběti ztrácí chuť a ochotu dále spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. I zde se opakuje stejný problém, který byl autorkou práce zmíněn již při shrnutí případů z praxe. Oběť takového jednání není ochotna ve věci vypovídat opakovaně, účastnit se soudního projednávání, znovu se tváří v tvář setkávat se svým tyranem, hovořit o svém soukromí na veřejnosti, zkrátka zas a znovu prožívat trauma a jítřít si staré, třeba již zhojené rány. O věci znovu rozhodují lidé, kteří byli ochuzeni o první kontakt s obětí, nemohou jasně vnímat její bolest, strach, ponížení, vztek apod. I zde je možné vypožorovat, že v momentě, kdy se oběť zbavila svého tyрана a cítí se v bezpečí, nechce si vše znovu připomínat a na jeho potrestání už jí mnohdy nezáleží.

Na základě analýzy výše uvedených rozsudků a oznámených případů v rámci Územního odboru Nový Jičín, autorka práce navrhuje již jednou zmiňované řešení: **ihned při prvním kontaktu s osobou, která vykazuje znaky týrání či domácího násilí, pořídit videozáznam, který by byl součástí případného soudního přelíčení a úkon provést jako neodkladný a hlavně neopakovatelný. Přesto, že je toto jednání dostatečně upraveno platnými a účinnými zákony, bylo by žádoucí, aby byly udělovány přísnější tresty v rámci stanovených trestních sazeb.**⁷¹

⁷¹ vlastní

Závěr

Lze konstatovat, že problematika týrání osob žijících ve společném obydlí je komplexní a multidimenzionální jev, který vyžaduje integrovaný přístup při jeho řešení. Z analýzy právního rámce, kriminologických poznatků a praktických intervencí vyplynulo, že prevence a ochrana obětí týrání vyžadují komplexní strategie, které zahrnují nejen právní opatření, ale také sociální podporu a prevenci. Je zřejmé, že existuje potřeba dalšího výzkumu a evaluace stávajících intervencí, aby bylo možné identifikovat nejefektivnější postupy pro prevenci a řešení týrání ve společném obydlí. Kromě toho je nezbytné zapojení širší komunity, včetně rodin, veřejných institucí a neziskových organizací, aby se podařilo tuto problematiku účinně zvládnout. Důležitým aspektem je také edukace a osvěta, která může přispět k osvětlení této problematiky a změně společenských postojů k týrání ve společném obydlí. Pouze prostřednictvím spolupráce a koordinovaných úsilí různých aktérů může být dosaženo skutečného pokroku v boji proti této formě násilí a ochraně obětí. Dle názoru autorky mohou výsledky této bakalářské práce sloužit jako základ pro další diskuse, politická rozhodnutí a praktická opatření zaměřená na prevenci a ochranu obětí týrání ve společném obydlí a v neposlední řadě k posílení povědomí o této problematice. Všechny tyto aspekty lze následně využít pro bezpečnější a zdravější životní prostředí pro všechny.

Dle názoru autorky práce došlo k naplnění stanovených cílů, tedy k propojení teoretických znalostí problematiky týrání osoby žijící ve společném obydlí, se získanými výsledky rozhodovací praxe prvostupňových soudů, tedy Okresního soudu v Novém Jičíně a Krajského soudu v Ostravě. Z provedených rozborů vyplynulo, že právní úprava je dostatečná, co se týče možnosti správné kvalifikace skutku a spravedlivého udělování trestů. Platná a účinná právní úprava dostatečným způsobem postihuje veškeré možné druhy týrání či násilí v rodině, avšak dle názoru autorky není dostatečně využívána škála trestů, když většině pachatelů je udělen trest při spodní hranici trestní sazby, případně se jedná o udělení podmíněčného trestu, který zcela jistě nemůže být odrazujícím od dalšího násilného jednání. Jak autorka práce opakovaně uvedla, problém není v nedostatečné právní úpravě, ale v neschopnosti respektive nemožnosti přenosu emotivní stránky věci, která by zcela jistě stavěla oběti i pachatele do jiného světla. Bylo by více než potřebné přehodnotit právní úpravu v oblasti procesní stránky, a to v rozšíření neodkladných a neopakovatelných úkonů, kam by zcela jednoznačně patřil výslech oběti týrání. V rámci předkládané bakalářské práce došlo i k naplnění dalších stanovených cílů. Díky dostatečně zastoupené nejen české, ale také cizojazyčné

literatury, která se věnuje problematice týrání osob žijících ve společném obydlí, byly vysvětleny příčiny tohoto negativního jevu. Na základě rozborů platných zákonů byly vymezeny rozdíly mezi trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí a mezi přestupkem proti občanskému soužití. Autorka zcela jednoznačně ukázala na to, že je velice nepatrná a těžko rozpoznatelná hranice mezi takovými jednáními, ale dostatečným zhodnocením relevantních a potřebných informací se zástupci pomáhajících profesí mohou jednoznačně a kvalifikovaně rozhodnout. Díky získaným statistickým datům ohledně soudní praxe oslovených soudů a především díky vyhodnocení dat získaných z policejních informačních systémů je zcela na místě konstatovat, že ačkoli je veřejné povědomí o tématu týrání osoby žijící ve společném obydlí případně domácího násilí, dosti rozšířené, stále dochází k podceňování možných následků a absenci rázného a rychlého rozhodování, a to nejen při prvotním kontaktu s obětí takového jednání, ale především při následném postupu. Je-li oběť z dosahu násilníka a necítí se ohrožená a než dojde k rozhodnutí ve věci či soudnímu přelíčení, je v naprosto odlišném rozpoložení a vše prožité vidí v jiném světle. S postupujícím časem totiž ochota oběti spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení uvadá.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing, 1998, 118 s. ISBN 80-7169-629-3.
2. BURIÁEK, J., KOVAŘÍK, J., ZIMMELOVÁ P. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha/Kroměříž: Nakladatelství Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-7254-914-6.
3. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven Žena v domácím násilí*, 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008, 42 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
4. CONWAY, H. L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Překlad Jana Mandelíková. Praha: Albatros, 2007, 158 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
5. ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*, 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Fakta 1999, 204 s. ISBN 80-902-614-1-8.
6. ČÍTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2004, 431 s. ISBN 80-86473-86-4.
7. ČÍTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*, 2. vyd. Praha: Portál, 2004, 266 s. ISBN 80-7178-931-3.
8. GÁL, F. a kol. *Násilí*, 1. vyd. Praha: Egem 1994, 74 s. ISBN 80-85395-41-X.
9. GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 87. ISBN 978-80-7478-614-3.
10. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*, 1. vyd. Praha: Leges, 2009, 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0.
11. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 4. vyd. Praha: Leges, 2013. 283 s. ISBN 978-80-87576-69-4.
12. KAISER, G. *Kriminologie Úvod do základů*, 9. vyd. Praha: C.H.Beck 1994, 268 s. ISBN 80-7179-002-8.
13. KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Právo proti domácímu násilí*, 1. vyd. Praha: 2011, 139 s. ISBN 978-80-7400-381-3.

14. KONRÁD, Z., BANGO, D. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, s 60. ISBN 978-80-7251-241-6.
15. KUČEROVÁ, H. HORZINKOVÁ, E. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*, Praha: Leges: 2019, 960 s. ISBN 978-80-7502-383-4.
16. NEKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*, 2. vyd. Praha: Academia 1997, 437 s. ISBN 80-200-0625-7.
17. SCHWARTZ, D. *Týraná: příběh ženy, která čelila domácímu násilí*. Překlad Linda Bartošková. Praha: Portál, 2012, 245 s. ISBN 978-802-6200-789.
18. SOPKOVÁ, E. RAJTÁKOVÁ, I. ANDRUCHOVÁ, J. *Konať proti násiliu na ženách a deťoch*, 1. vyd. Bratislava: MPSVR SR 2008, 52 s. ISBN 978-80-89125-09-8.
19. SPURNÝ, J. ČERVENÝ, V. *Násilí z pohledu společenských věd, Sborník příspěvků z mezinárodní konference 20. září 2007*, Praha: Policejní akademie, 2007, 206 s. ISBN 978-80-7251-253-9.
20. STRÍLKOVÁ, P. FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009, 91 s. ISBN 978-807-4180-200.
21. SVATOŠ, R., *Kriminologie*, 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
22. ŠEVČÍK, D. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Domácí násilí Kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál 2011, 186 s. ISBN 978-80-7367-692-2.
23. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014, 816 s. ISBN 978-80262-0696-5.

Elektronické zdroje

1. Bílý kruh bezpečí [online]. Copyright © 2024 [cit. 29.01.2024]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/>
2. *DOMÁCÍ NÁSILÍ NA MUŽÍCH: SVĚDECTVÍ*. Režie Romuald Štěpán ROB, ČT [cit. 2024-01-31], dostupné z [www:http://edu.ceskatelevize.cz/video/10682-domaci-nasili-na-muzich-svedectvi](http://edu.ceskatelevize.cz/video/10682-domaci-nasili-na-muzich-svedectvi)
3. Listina základních práv a svobod jako součást právního řádu ČR online. Plzeň, 2011 cit. 2024-02-10. Dostupné z <https://theses.cz/id/ltx9mm/>

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 250 ze dne 12. června 2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich In *Sbírka zákonů České republiky*. 2016, částka 98
2. ČESKO. Zákon č. 251 ze dne 15. června 2016 o některých přestupcích In *Sbírka zákonů České republiky*. 2016, částka 98
3. ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky In *Sbírka zákonů České republiky*. 2008. částka 91
4. ČESKO. Zákon č. 106 ze dne 11. května 1999 o svobodném přístupu k informacím In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999. částka 39

Seznam zkratk

LZPS Listina základních práv a svobod

TZ z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

ZOP z. č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Analýza rozsudků Okresního soudu v Novém Jičíně

Tabulka č. 2: Analýza rozsudků prvostupňového Krajského soudu Ostrava

Tabulka č. 3: Analýza trestních oznámení u útvarů Územního odboru Nový Jičín

Graf č. 1: Přehled oznámených případů týrání osoby žijící ve společném obydlí na Územním odboru Nový Jičín a způsob jejich ukončení

Graf č. 2: Přehled pohlaví pachatelů

Graf č. 3: Přehled pohlaví oběti

Seznam příloh

1. Dotazník Sara DN

Přílohy

Otázky SARA DN:

U všech položek následujících v této části v případě odpovědi ANO upřesnit.

Oddíl 1: Násilí ve vztahu k blízké osobě

Dopouští se násilná osoba fyzického nebo sexuálního násilí: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní)

Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby)

Dochází ke stupňování fyz. nebo sex. násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů)

Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(např. podmínky kauce, zkušební doby, podmíněčného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace apod.)

Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá domácí násilí)

Oddíl 2: Obecné sklony násilné osoby k násilí

Dopouští se násilná osoba obecné kriminality: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně)

Jsou informace o problémech v předchozích vztazích: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)

Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže)

Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčskou závislostí např. na automatech)

Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)
(např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu)

Oddíl 3 : Zranitelnost ohrožené osoby

Chová se ohrožená osoba rozporupně ve vztahu k násilné osobě: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe)

Má z násilné osoby strach: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobránné chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání)

Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(riziko je velké, pokud ohrožená osoba nemá znalost o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou)

Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání): ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností)

Má ohrožená osoba závažné osobní problémy: ANO - NE - NEZJIŠTĚNO*)

(např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek)

Byly splněny podmínky pro vykázaní násilné osoby? ANO - NE*)

Zpracoval: